

Στο καφενείο του χωριού

ΖΩΓΛΟΠΙΤΙΚΑ

Χρονικά

ΕΤΟΣ 28ο - ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 120 - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2021
ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΝΑ ΤΡΙΜΗΝΟ ΑΠΟ ΤΟ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΣΥΛΛΟΓΟ ΡΑΧΟΥΛΑΣ
Εκδότης σύμφωνα με το Νόμο: ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΣΙΟΥΛΑΣ - Τηλ. 6976777462

Γράφει ο Λάμπρος Γριβέλλας
lampgriv@gmail.com

ΔΥΟ ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΕΣ ΟΜΙΛΙΕΣ

Ο τίτλος απηχεί απολύτως την πραγματικότητα. Οι δυο ομιλίες βρέθηκαν λησμονημένες στο βάθος ενός συρταριού του γραφείου μου και έκρινα ότι δικαιούνται να ιδούν το φως της δημοσιότητας, αφού καθεμιά τους αναφέρεται και σε μια προσπάθεια για την ανάπτυξη του τόπου μας.

1. Η λειτουργία και η δράση της Ένωσης Αγραφιότικων Χωριών Μια ομιλία που δεν εκφωνήθηκε ποτέ!

[Το άρθρο που ακολουθεί προοριζόταν για ομιλία που είχε προγραμματιστεί να εκφωνηθεί σε εκδήλωση της Ένωσης Αγραφιότικων Χωριών (Ε.Α.Χ.) που έγινε στο μοναστήρι της Κορώνας, το 2004. Την τελευταία στιγμή ο ηγούμενος της Μονής αποφάνθηκε ότι "απαγορεύονται ομιλίες κοσμικού χαρακτήρα στον ιερό χώρο της Μονής"!]. Η ομιλία που δεν εκφωνήθηκε στην εκδήλωση εκείνη, δημοσιεύεται στα

"Ζ.Χ.", έστω και έπειτα από 17 χρόνια!]

Η ομιλία

Σεβάσμιοι Ιερείς και Μοναχοί
Κύριοι εκπρόσωποι των Αρχών
Φίλοι Αγραφιώτες

"Λέγεται ότι οι Βυζαντινοί, την εποχή των οικονομικών (8ο αι. μ.Χ.), διέγραψαν την περιοχή των Αγράφων από τους καταλόγους της αυτοκρατορίας και από τότε αυτή ονομάστηκε "Άγραφα". Είναι μια εκδοχή που οι ιστορικοί δεν την πήραν και πολύ σοβαρά. Την πήρε όμως σοβαρά υπόψη του το νεότερο ελληνικό κράτος που, με τη σειρά του, διέγραψε τα Άγραφα από τους ελληνικούς προϋπολογισμούς. Αγνόησε την πανέμορφη αυτή χώρα, αγνόησε την προσφορά της στους εθνικούς αγώνες, αγνόησε τα

Αναπτυξιακό Συνέδριο της Ε.Α.Χ. στα Λουτρά Σμοκόβου το 1990

Συνέχεια στην 3η σελ.

Σ' αυτό το φύλλο θα διαβάσετε...

1. Γριβέλλα Λάμπρου: "Δυο λησμονημένες ομιλίες"σελ. 1-3
2. Καραγιάννη Βασιλή: "Ο γάμος" (λαογραφία) ..1-5
3. Κατσιούλα Γιώργου: "Η ψήφος των γυναικών" 1-4
4. Κατσιούλα Παναγιώτη: "Η Γούρνα" 1-4
5. Κατοίκου Νίκου: "Το "δίκικοπο μαχαίρι" της γνώσης"..... 1-4
6. Ζαχαρόπουλου Άγγελου: "Οι Σαρακατσαναίοι" 1-8
7. Κλήμου Γιώργου: "Τα γεφύρια και η πάλη τους με τα στοιχεία της φύσης" 1-4
8. Αποστολού Βαγγέλη: "Τα πέτρινα χρόνια της νιότης μας" 1-8
9. Κοινωνικά-Συνδρομές-Ανέκδοτο-Ανιγήματα κ.ά. ...2
10. Επιλεγμένες φωτογραφίες από εκδηλώσεις του Συλλόγου 6
11. Η λαογραφία του Δεκεμβρίου 7
12. Η κασίκα και το γαϊδούρι (μύθος του Αισώπου) ..8
13. Ντάσιου Τάκη: "Ορεινογραφίες" 9
14. Γραμμόζη Αρετή: "Στη δύση της μέρας, στη δύση της ζωής" 9
15. Παπαδημητρίου Μενέλαου: "Λαογραφικό τετράδιο Αργιθέας" 10
16. Παλάντζα Νίκου: "Τα παιδιά είναι το μέλλον της φυλής μας" 11
17. Παππά Μάρκου: "Κι ο κληρός έπεσε στο Χρίστο" 11
18. "Το χάσμα των γενεών" (χρονογράφημα) 12
19. Πού βρίσκεται η "Τάμπα"; 12
20. Παροιμίες του Δεκέμβρη 12
21. "Φωνή βωώντων εν τη ερήμω" (για το επικίνδυνο σημείο προς Ίταμο) 12
22. Ευχές..... 12

Γράφει ο Βασίλης Σρ. Καραγιάννης

ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΝΕΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗ ΖΩΗ

Γ. Ο Γάμος

Ο γάμος μεταξύ δύο ετερόφυλων νέων που αποφάσισαν να ενώσουν τις τύχες των, να ανοίξουν τα φτερά τους και να πετάξουν στο δικό τους μέλλον εγκαταλείποντας το πατρικό τους σπίτι για να δημιουργήσουν δική τους οικογένεια και βίος, αποτελεί το μεγαλύτερο σταθμό στη ζωή τους και το πλέον βαρυσήμαντο γεγονός αυτής. Άλλωστε, αυτό το βλέπουμε μέσα από τον λαϊκό πολιτισμό με τα πλούσια και αυστηρά ήθη και έθιμα γύρω από τον γάμο, τον οποίο επένδυσε με τελετουργικό μανδύα και ... χαρακτήρα. Η λαϊκή παράδοση δανείστηκε τα πιο όμορφα φυτά και πουλιά για να δημιουργήσει τα πιο ωραία και συμβολικά τραγούδια που διανθίζουν το σκηικό του γάμου με πλούσιους και εκφραστικούς συμβολισμούς.

Συνέχεια στην 5η σελ.

Γράφει ο Γιώργος Δ. Κατσιούλας

Η ΨΗΦΟΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Φεβρουάριος 1934

Η καθιέρωση της καθολικής ψηφοφορίας νομοθετήθηκε από το Σύνταγμα του 1864, ωστόσο, μόνο οι άνδρες μπορούσαν να ψηφίσουν. Η συζήτηση στη Βουλή "περί της γυναικείας ψήφου" γίνεται το 1921, επί κυβερνήσεως Δημητρίου Γούναρη. Οι αντιδράσεις όμως που ξεσπούν τόσο από την αντιπολίτευση όσο και από τη συμπολί-

Καλλιρόη Παρέν. "Εφημερίς των Κυριών"

Συνέχεια στην 4η σελ.

Γράφει ο Παναγιώτης Αγαμν. Κατσιούλας

Η Γούρνα

Όταν ο προπάππος μου Γιωργάκης Κατσιούλας γύρισε από την εξορία στην Αλβανία, που τον είχαν καταδικάσει οι Τούρκοι, ως τροφοδότη των κλεφτών, έφτιαξε το κονάκι και τα μαντριά του στη νέα τοποθεσία, στο Ζωγρί, εκεί που σήμερα είναι το σπίτι του Βαγγέλη Κώστα Κατσιούλα.

Επειδή η κατάσταση ήταν ανώμαλη και κανένας δεν ήξερε τι θα του φέρε η επόμενη μέρα, έφτιαξε ένα λαγούμι -γούρνα το έλεγαν- μέσα στο λαγκάδι που χωρίζει τα δυο σπίτια. του πατέρα μου Αναμείνονα (Γραιμιά) και του αδελφού του

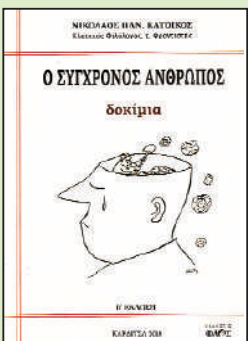
Συνέχεια στην 4η σελ.

Γράφει ο Νίκος Κατοίκος Κλασικός Φιλολόγος

Το "δίκικοπο μαχαίρι" της γνώσης

Η πρωταρχική σημασία της γνώσης έγκειται στο ότι αυτή αποτελεί οντολογική ανάγκη του ανθρώπου. Είναι μια ακατανίκητη δίψα του λογικού όντος και ταυτόχρονα μια μεγάλη διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στον άνθρωπο και στα ζώα. Τα ζώα είναι εντελώς απερίεργα και γι' αυτό άμοιρα πολιτισμού. Για τον άνθρωπο όμως η γνώση δεν είναι μόνο το υπόβαθρο της προόδου, αλλά και μια βιολογική ανάγκη πολύ

Συνέχεια στην 4η σελ.

ΟΙ ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΑΙΟΙ

Το πρόσφατο αστυνομικό επεισόδιο που είχε ως συνέπεια το θάνατο ενός νεαρού Ρομά, έδωσε αφορμή να γραφούν διάφορα άρθρα και σχόλια. Σεν ένα από αυτά διάβασα ότι " η ελληνική κοινωνία τρέφει εναντίον των Ρομά κάποια ξεχωριστή εμπάθεια και τους στιγματίζει στα ΜΜΕ, κάτι που δεν κάνει σε άλλες φυλές, όπως λ.χ. με τους Έλληνες Αρβανίτες, με τους Ελληνοβλάχους, με τους Σαρακατσαναίους, τους Μουσουλμάνους ή τους Εβραίους". (Καθημερινή - επιστολές

Συνέχεια στην 4η σελ.

Γράφει ο Άγγελος Ζαχαρόπουλος, Επίτιμος Διευθυντής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, πρ. Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Γεωργίας, μέλος της Κεντρικής Επιτροπής Διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ.

ΤΑ ΓΕΦΥΡΙΑ ΚΑΙ Η ΠΑΛΗ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

ΕΝΑ ΧΡΟΝΟ ΜΕΤΑ ΤΟΝ "ΙΑΝΟ"

Γράφει ο Γεώργιος Αθ. Κλήμος

Κατάπληξη προκάλεσε η μανία της φύσης τού περυσινού τριήμερου, 17-19 Σεπτεμβρίου, με την έντονη βροχοπτώση και την πρόκληση των μεγάλων καταστροφών στο ζωικό κεφάλαιο, καλλιέργειες και υποδομές του Νομού μας. Μια ηπειρωτική όμως παροιμία, άλλα μας θυμίζει: "Ο Σεπτέμβρης, γιά γεφύρια παρασέρνει, γιά πηγές πιά' και στερεύει". Δηλαδή, αν τύχει κι είναι βροχερός, φέρνει καταστροφές. Αν τύχει όμως κι εί-

Η κατεστραμμένη από τον "Ιανό" γέφυρα στις "Σκιάς το ρέμα"

Συνέχεια στην 4η σελ.

Τα πέτρινα χρόνια της νιότης μας

Γλυκόπικρες αναμνήσεις

Ξετυλίγοντας το κουβάρι των παιδικών αναμνήσεων

Πριν από το 1940 ο μόνος από το χωριό μας (Αμάραντος) που μπορούσε να στείλει τα παιδιά του στο Γυμνάσιο ήταν ο παπα-Βάιος, που είχε κάποια οικονομική ευχέρεια. Από το 1946 και μετά άλλαξαν τα πράγματα. Δώσαμε εξετάσεις στο Γυμνάσιο: ο Βασίλης Τάκης, ο Βαγγέλης Τάκης, εγώ και ο Βαγγέλης του Βάιου Καντερέ. Τα επόμενα χρόνια πήγαν στο Γυμνάσιο πολλά αγόρια από το χωριό μας. Ο Γιάννης Σπίρου Αποστολόπουλος, ο Δημήτρης και ο Κώστας Γρηγορίου, ο Σπίρος,

Του Βαγγέλη Αποστολού, Συγχο Γραμματέα του Πανικού Νοσοκομείου Θεσπώνικης

Συνέχεια στην 8η σελ.

Για τους μικρούς μας φίλους

Τα βιβλία

Έχω από καιρό φιλία μ' όλα τα καλά βιβλία, τις σελίδες τους χαϊδεύω και μεθώ από ομορφιά.

Έχω φίλους τα βιβλία γιατί μοιάζουν μ' εργαλεία, το μυαλό μου ακονίζουν και το κάνουν κοφτερό.

Τα λατρεύω τα βιβλία γιατί μοιάζουν με πλοία που στον κόσμο μ' αρμενίζουν όποια ώρα, όποιο καιρό.

Μάρκος Παπάς

Τι είναι η αγάπη!

Ήταν ένας γεωργός, που αγαπούσε τις ελιές που είχε στο κτήμα του. Μα πιο πολύ αγαπούσε μια μικρή ελιά, που τη φρόντιζε ιδιαίτερα. Του θύμιζε την πρώτη του αγάπη, κοντή και στρουμπουλή! Είχε φτιάξει ένα περιδέραιο με πέτρες γύρω της, όπου καθόταν με τις ώρες και της μιλούσε..

Κάποια στιγμή η ελιά μεγάλωσε, φορτώθηκε καρπό, ομόρφηνε. Έτσι, πάει ο γεωργός, βάζει από κάτω της πανιά. Παίρνει μια βέργα κι άρχισε να τη χτυπάει!

Πάνε οι ελιές, πάνε τα φύλλα... πάει η ομορφιά της. Εκείνη, άρχισε να κλαίει..

-Μα πώς εννοεί ο άνθρωπος την αγάπη; Μ' αγαπούσε, τώρα με χάλασε...

Την άκουσε μια μαργαρίτα, που ήταν από κάτω της και της λέει:

-Τον άνθρωπο μην τον παρεξηγείς. Είναι ο μόνος που δεν ξέρει, τι είναι αγάπη! Να, κοίταξε εμένα, που μια ζωή με μαδάει για να Μάθει!!!

Ένας χρόνος χωρίς τον μπαμπά

Ένας χρόνος χωρίς τον μπαμπά. Κι ακόμα δεν το πιστεύω πως έφυγε. Όρθιος, χαμογελαστός.

Έτσι θα τον έχω στο νου μου και θα τον θαυμάζω ακόμη και τώρα για

ότι έκανε στη ζωή του. Πνευματώδης, δυναμικός, φιλοσοφημένος, προχωρημένος.

Με στήριζε, με δικαιολογούσε, δε με άφηνε να δειλιάσω ποτέ. Κυρίως όμως ήταν ο συνομιλητής μου σε κάθε μου σχέδιο τα τελευταία εικοσιπέντε χρόνια της δουλειάς μου.

Σε εκείνον διάβαζα ότι ήταν να κάνω, τα έργα μου, τα σχέδια μου. Μεγάλο κενό η απουσία του. Είναι, όμως, πάντα στην καρδιά μου κάθε μέρα.

Αμαλία Κίσα-Παπαγιάννη

«ΖΩΓΛΟΠΙΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ»

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΡΑΧΟΥΛΑΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΣΙΟΥΛΑΣ

ΕΔΡΑ

ΡΑΧΟΥΛΑ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

ΚΩΔΙΚΟΣ: 4171

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Γεώργιος Κατσιούλας τηλ. 6976777462

Λάμπρος Α. Γριβέλλας τηλ. 2441020480

Βασίλης Χ. Καραγιάννης τηλ. 2441020592

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ

ΡΑΧΟΥΛΑ 43100 ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ

ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΗ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

Μ. Αλεξάνδρου 10 - τηλ. 2441020257

Τα ενυπόγραφα άρθρα δεν εκφράζουν κατ' ανάγκη τις απόψεις της εφημερίδας

Ο μπαμπούς με τους μαργαρίτες

- 1) Η κόρη του εργάζεται σε **περιστροφικό** θάσσο (σε περιοδεύοντα θάσσο).
- 2) Του έβαλαν **καφετήρα** (καθητήρα)
- 3) **Μετάθεσις** αίματος (μετάγγιση αίματος).
- 4) **Βραχώδης** πνευμονία (βρογχοπνευμονία).
- 5) Έγινε **συμπεριφορά** της εικόνας (περιφορά της εικόνας).
- 6) Μέχρι να πεθάνει θα τον **πίπτει** η συνείδηση (τίπτει)
- 7) Πάρε το φάρμακό σου· μην **εκφοβείσαι** (μη φοβάσαι).
- 8) Οικονομικός είμαι **δυσχερής** (έχω οικονομικές δυσχέρειες).
- 9) Τον είδον τσίτσιδον και **ενετράπην** (ενετράπηκα).
- 10) Τα **ισόβια** της Θεοτόκου (Εισόδια).
- 11) Πρέπει να βάλουμε το δάχτυλο στον τύπο των **ούλων** (των ήλων).
- 12) Η **περί ου** ο λόγος κυρία (η περί ης ο λόγος).

Ανιγμένα

- 1) Σαν βόδι μουγκρίζει, σαν φίδι σφυρίζει, σαν άλογο τρέχει, μα ποδάρια δεν έχει.
- 2) Αν με κυνήγι πάντα ζω, τουφέκι δε βασταίνω ψαράς δεν είμαι, μα παντού τα δίχτυα μου τα στένω.
- 3) Φιλτισμένο περιβόλι, κελαηδεί γλυκό αφρόνι.
- 4) Την ημέρα στολισμένο και τη νύχτα φορτωμένο;

ισοβδκα '4 'ουλογο ιρα κοροφνηλ 'ε 'λυλχρσφ 'z 'ουδρσο 'ι

Εδώ γελάμε

Ανέκδοτο

Η Στολή του έρωτα!
Μπαίνει η γιαγιά στο δωμάτιο με το μεγάλο καθρέφτη και βλέπει τη δεκαπεντάχρονη εγγονή της τσίτσιδη να καμαρώνει. Σούλα τι κάνει εκεί ξεβράκωτη;

Έλα μωρέ γιαγιά ακούς ξεβράκωτη! Δεν βλέπεις ότι φοράω τη στολή του έρωτα; Στολή του έρωτα μονολογεί με απορία η γιαγιά!

Το βράδυ στο ίδιο δωμάτιο μπαίνει ο παππούς και βλέπει τη γυναίκα του(γιαγιά) τσίτσιδη μπροστά στον καθρέφτη.

Μαρή τι κάν' τς μπροστά στον καθρέφτ' ξεβράκωτ'; Τόχασες;

Η γιαγιά: Αί χαμένε, ξεβράκωτ'! Αφού φοράω τη στολή του έρωτα !!!

Ε, αφού αποφάσισες ντε και καλά να τη φουρέισ' δεν ...τη σιδερώωνες κιόλας !!!

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Επιτυχίες

- Ο **Γεώργιος Σαββάλας του Βασιλείου** έλαβε το πτυχίο του Παιδαγωγικού τμήματος του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.
- Ο **Αλέξανδρος Σαββάλας του Βασιλείου** έλαβε το μεταπτυχιακό πτυχίο στην Διοίκηση Σχολικών Μονάδων, του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Επιτυχόντες στις Πανελλαδικές Εξετάσεις

- **Ευγενία Κ. Σολτάνη**, κόρη της Παναγιώτας Παπαστεργίου, εισήχθη στη Νοσηλευτική Σχολή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Βαπτίσεις

- Στις 14 Οκτωβρίου στον Ιερό Ναό Προφήτη Ηλία Πυλαίας Θεσσαλονίκης έγινε η βάφτιση της κόρης της **Αλεξάνδρας Κ. Μπέλλου** και του **Στυλιανού Κουτσούπου** και της έδωσαν το όνομα Αικατερίνη.

Θάνατοι

• **Γιώργος Κουμπούρας**. Απεβίωσε στις 10 Νοεμβρίου 2021, σε ηλικία 86 ετών, ο Γιώργος Βασιλείου Κουμπούρας. Άνθρωπος φιλήσυχος, προσηνής προς όλους, πάντα με το χαμόγελο και τα αστεία του. Ολιγαρκής από τη φύση του, αντιμετώπιζε τη ζωή με στωική εγκρατέρευση, με το λίγο της ευτυχίας που δίνει στους απλούς ανθρώπους. Αποκατάστησε τις δυο θυγατέρες του, χάρηκε εγγόνια και έφυγε αθόρυβα, όπως, άλλωστε, έζησε όλη τη ζωή του.

• **Χρήστος Γριβέλλας**. Απεβίωσε στις 21 Νοεμβρίου 2021, σε ηλικία 81 ετών ο Χρήστος Κων/νου Γριβέλλας. Ο Χρήστος εν ζωή ήταν συνταξιούχος πυροσβέστης και εγκαταστημένος οικογενειακά στη Λάρισα. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του, εξαιτίας των προβλημάτων που του δημιούργησε μακροχρόνια ασθένεια από την οποία έπαυσε και των εγχειρήσεων που υπεβλήθη, ζούσε με τη σύζυγό του στη γενέτειρά του Ραχούλα. Έφυγε από τη ζωή, αφού αποκατάστησε τις δύο θυγατέρες του και χάρηκε εγγόνια.

• **Σωτήρης Γριβέλλας**. Απεβίωσε στις 30 Νοεμβρίου 2021, πλήρης ημερών, σε ηλικία 94 ετών, ο Σωτήρης Γιάννη Γριβέλλας. Η ζωή του διέγραψε τον κύκλο μιας ταραχώδους εποχής: κατοχή, εμφύλιος, μετανάστευση στη Γερμανία. Ορφανός από μάνα από τη βρεφική ηλικία του, τον ανόστησε η μανά Ελένη μέχρι τη σχολική ηλικία. Πολύ νέος, κατά τη κατοχή, κατατάχθηκε στον ΕΛΑΣ και στη συνέχεια υπηρέτησε τη στρατιωτική θητεία του στον Ελληνικό Στρατό. Επί ένα χρονικό διάστημα εργάστηκε ως μετανάστης στη Γερμανία και μετά την επάνοδό του ασχολήθηκε με την γεωργία και την κτηνοτροφία και βοήθησε στην αποκατάσταση της πολυμελούς οικογένειάς του. Ευτύχησε να ιδεί αποκατεστημένα όλα τα παιδιά του και χάρηκε πολλά εγγόνια. Στη ζωή υπήρξε άνθρωπος φιλοσοφημένος, συνειδητός και ήρεμος και άφησε μνήμη αγαθή.

• **Θεοδώρα Κουμπούρα**. Απεβίωσε προσφάτως η Θεοδώρα Αναστασίου Κουμπούρα, σύζυγος εν ζωή Φιλίππου Μπάμπαλη, σε ηλικία 94 ετών και κηδεύτηκε στα Καμένα Βούρλα Φθιώτιδας, όπου διέμενε μόνιμα μετά το γάμο της. Η Θεοδώρα ήταν το μικρότερο και τελευταίο παιδί της πατρικής της οικογένειας. Σε νεαρή ηλικία επιστρατεύτηκε από τους αντάρτες και υπέφερε τα πάνδεινα από τις κακουχίες στα βουνά. Μετά το γάμο της εγκαταστάθηκε στα Καμένα Βούρλα Φθιώτιδας, όπου απόχτησε και τη μοναχοκόρη της Ξανθούλα, η οποία και την περιποιήθηκε στα γεράματά της. Με την απώλειά της έκλεισε ο κύκλος ακόμα μιας ραχουλιώτικης οικογένειας.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΣΤΑ Ζ.Χ. (07/09 /2021 - 03 /12 /2021)

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Α. ΓΚΟΡΤΣΑΣ (677)	20	ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΠΑΠΑΣΤΕΡΓΙΟΥ (690)	30
ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΧΡ. ΖΑΧΑΡΗ (678)	100	ΒΑΪΟΣ ΠΙΤΣΑΡΙΩΤΗΣ (691)	30
ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΩΤΣΙΑΡΙΔΗΣ (679)	20	ΒΙΚΤΩΡΙΑ ΜΠΕΛΛΟΥ (692)	20
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΙΣΣΑΣ (680)	40	ΕΛΕΝΗ Γ. ΚΟΜΠΟΥΡΑ (694)	15
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΣΙΜΑΚΗΣ (681)	30	ΚΩΝ/ΝΟΣ ΚΑΡΑΔΗΜΟΣ (695)	20
ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΓΑΛΑΝΗ (682)	30	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΞΥΔΙΑΣ (696)	20
π. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΓΙΑΝΝΟΥΣΑΣ (684)	15	ΛΑΜΠΡΟΣ Π. ΞΥΔΙΑΣ (697)	20
ΜΑΡΙΑ ΚΙΣΣΑ (685)	20	ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ (698)	10
ΚΩΝ/ΝΟΣ ΓΙΑΝΝΟΥΣΑΣ (686)	20	ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΛΑΤΖΑΣ (699)	10
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΙΣΣΑΣ (687)	20	ΦΩΤΙΟΣ ΖΟΓΛΟΠΙΤΗΣ (701)	50
ΦΩΤΙΟΣ ΓΙΑΝΝΟΥΣΑΣ (688)	15	ΚΩΝ/ΝΟΣ ΖΟΓΛΟΠΙΤΗΣ(702)	30
ΗΛΙΑΣ ΚΙΣΣΑΣ (689)	20		

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΣΤΟΝ Μ. Σ. ΡΑΧΟΥΛΑΣ ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΑΓΑΠΗΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ

- Η **Ελένη Κομπούρα** πρόσφερε στον Μ.Σ. Ραχούλας το ποσό των 50 ευρώ στη μνήμη του πατέρα της **Γεωργίου Κομπούρα**. (683)
- Η **Χρυσούλα Τσούτσουρα** πρόσφερε στον Μ.Σ. Ραχούλας το ποσό των 50 ευρώ στη μνήμη των γονέων της **Νικολάου και Κιτρούλας**. (693)
- Ο **Λάμπρος Γριβέλλας** προσέφερε στο Μορφωτικό Σύλλογο Ραχούλας πενήντα <50> ευρώ στη μνήμη των εξαδέλφων του **Χρήστου Κ. Γριβέλλα** και **Σωτήρη Γιάννη Γριβέλλα** (700)

ΣΤΟΥΣ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΣΥΓΧΩΡΙΑΝΟΥΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΥΣ ΤΩΝ "ΖΩΓΛΟΠΙΤΙΚΩΝ ΧΡΟΝΙΚΩΝ"

Αγαπητοί συγχωριανοί και φίλοι του χωριού μας,

Τα μοναδικά έσοδα του Συλλόγου είναι οι εισφορές των μελών μας και των συνδρομητών της εφημερίδας.

Για την απρόσκοπτη έκδοση της εφημερίδας και τη λειτουργία του Μορφωτικού Συλλόγου παρακαλούμε να μη ξεχνάτε την οικονομική συνδρομή σας ή ενίσχυση.

Χρήματα μπορείτε να δίνετε στα μέλη του Δ.Σ. και της Συντακτικής Επιτροπής της εφημερίδας ή να καταθέτετε στο **IBAN GR570110368000036855873364** της **Εθνικής Τράπεζας** αφού δηλώσετε το όνομά σας.

ΔΥΟ ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΕΣ ΟΜΙΛΙΕΣ

Συνέχεια από τη σελ. 1

Α' Συνέδριο Αγραφιώτων στον Αμάραντο.

Αριστερά: Το πρώτο Δ/κό Συμβούλιο και δεξιά οι σύνεδροι.

εθνικά και θρησκευτικά μνημεία της, αγνόησε την αιμοδοσία σε έμπυχο υλικό που προσέφεραν τα Άγραφα στην πατρίδα σε καιρούς πολέμων αλλά και σε καιρούς ειρήνης. Τα Άγραφα αφέθηκαν στην τύχη τους, χωρίς δρόμους, χωρίς αναπτυξιακά έργα, χωρίς ελπίδα, με αποτέλεσμα να φυλλορροήσουν.

Έτσι είχαν τα πράγματα μέχρι, περίπου, το 1980, όταν μια ολιγομελής ομάδα, αποτελούμενη από προέδρους Αγραφιώτικων Χωριών και από Αγραφιώτες των Γραμμάτων και της διασποράς, όλους κυνηγούς του ονείρου και της προσφοράς στην ορεινή πατρίδα, αποφάσισαν να ιδρύσουν την Ένωση των Αγραφιώτικων Χωριών. Το όνειρο άρχισε να παίρνει σάρκα και οστά με τη οργάνωση του πρώτου συνεδρίου της Ένωσης, που πραγματοποιήθηκε στον Αμάραντο, στις 18-19 Αυγούστου 1984.

Σύντομα η Ένωση περιέλαβε στους κόλπους της όλα τα Θεσσαλικά Άγραφα και αγκαλιάστηκε με ενθουσιασμό από τους απανταχού Αγραφιώτες, που προσέφεραν πρόθυμα υλική και ηθική υποστήριξη. Στον αγώνα της Ένωσης παραστάτες στάθηκαν οι Αγραφιώτες της διασποράς, η Εκκλησία, οι Νομάρχες - με ιδιαίτερο ζήλο ο αείμνηστος Δ. Κοκολάκης και ο Μ. Χρυσοχοϊδής - και οι πολιτικοί όλων των παρατάξεων που προσέφεραν πολύτιμες υπηρεσίες σ' αυτήν.

Κύριο και αποφασιστικό βήμα της Ένωσης ήταν η εφημερίδα της "Αγραφιώτικη Φωνή" που εκδιδόταν σε 7000 φύλλα και έφτανε σε κάθε γωνιά της Ελλάδας, αλλά και στο εξωτερικό, παντού όπου υπήρχαν

Παναγραφιώτικο Αντάμωμα στον Ίταμο τον Αύγουστο του 1993

Αγραφιώτες. Μέσα από τις στήλες της, από τα άλλα Μ.Μ.Ε., αλλά και με σωρεία υπομνημάτων και προσωπικών παραστάσεων της διοίκησης της προς τα όργανα της Πολιτείας, η Ένωση αποδύθηκε σε μια διαρκή προσπάθεια προώθησης των στόχων της. Για το σκοπό αυτό οργάνωσε πέντε <5> Αναπτυξιακά Συνέδρια: Στον Αμάραντο το 1984, στην Καστανιά το 1986, στο Καροπλέσι το 1988, στη Ρεντίνα και τον Σμόκοβο το 1990, στην Καρδίτσα το 1992.

Για να δημιουργήσει συνείδηση της ενότητας του αγραφιώτικου χώρου η Ένωση οργάνωσε ακόμη πέντε <5> Αγραφιώτικα Ανταμώματα: Στην Ι.Μ. Πέτρας το 1985, στο Νεοχώρι το 1987, στην Ι.Μ. Κορώνας το 1989, στην Καστανιά το 1991, στον Ίταμο το 1993.

Για τον ίδιο σκοπό η Ένωση έκαμε αρκετές εκδόσεις, όπως το πολυτελές "Λεύκιμα Αγράφων" που κυκλοφόρησε -αν δεν απατώμαι- σε τρεις εκδόσεις, "οι Ιερές Μονές της Πίνδου", εξέδωσε τουριστικούς χάρτες της περιοχής, τουριστικούς οδηγούς και άλλα χρήσιμα έντυπα για τους επισκέπτες των Αγραφιώτικων Χωριών. Ακόμη, συγκρότησε αξιολογική βιβλιοθήκη με πολλούς τόμους καθώς και πινακοθήκη με έργα Καρδίτσιων ζωγράφων και με συλλογές σπάνιων φωτογραφιών. Χαρακτηριστική είναι η οργάνωση πλήθους πολιτιστικών εκδηλώσεων, συνεστιάσεων, διαλέξεων, βραδιών δημοτικού τραγουδιού, ομιλιών στελεχών της σε όλα τα Αγραφιώτικα Χωριά.

Οι δραστηριότητες της Ένωσης έφεραν σύντομα χειροπιαστά αποτελέσματα. Το σημαντικότερο ήταν ότι οι ίδιοι οι Αγραφιώτες απόκτησαν συνείδηση της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς τους. Πίστεψαν ότι ενωμένοι μπορούν ν' αλλάξουν τη μοίρα του τόπου τους. Αλλά και η Πολιτεία ανακάλυψε επιτέλους ότι πρέπει να αντιμετωπίσει με σοβαρότητα την περιοχή και να εγγράψει τα Άγραφα στον κρατικό προϋπολογισμό.

Με τις δραστηριότητες και τις ενέργειες της η Ένωση συνετέλεσε όσο κανείς άλλος στη δρομολόγηση σπουδαίων έργων στην περιοχή. Μερικά από αυτά είναι ο δρόμος Καρδίτσας- Αγρινίου- έστω και ως τα όρια του νομού μας - που έβγαλε από την απομόνωση πολλά

αγραφιώτικα χωριά, το οδικό κύκλωμα της Λίμνης Πλαστήρα, οι κοινοτικοί ξεώνες, το Δασικό Χωριό, οι πλαζ Πεζούλας και Λαμπερού, η ανακαίνιση θρησκευτικών μνημείων και άλλα μικρότερα έργα που βοήθησαν στην ανάπτυξη του τουρισμού και συγκράτησαν στον τόπο μας πολλούς νέους Αγραφιώτες.

Είναι αλήθεια ότι η συγκρότηση των Καποδιστριακών Δήμων διαμοίρασε τις δυνάμεις της Ένωσης και εξασθένησε την αποτελεσματικότητά της. Ας μη βιαστούμε όμως να κάμουμε τα μνημόσυνά της. Πιστεύω ότι σύντομα θα γίνει αντιληπτό ότι οι Δήμοι που αντιμετωπίζουν όμοια προβλήματα, όπως είναι οι Δήμοι των Θεσσαλικών Αγράφων, θα είναι περισσότερο αποτελεσματικοί στις διεκδικήσεις τους, όταν ενεργούν ενωμένοι μέσα από μια Ένωση Αγραφιώτικων Χωριών, που θα έχει διδαχτεί από τα λάθη του παρελθόντος, θα πλαισιώνεται από στελέχη της προσφοράς και θα λειτουργεί με άφογες δημοκρατικές διαδικασίες.

ΕΠΙΜΕΤΡΟ: Δημοσιεύοντας την παραπάνω "ομιλία", μεταξύ άλλων, επιθυμία μου είναι να αποτίσω φόρο τιμής στους πρωτεργάτες της Ένωσης, στους τότε προέδρους των Αγραφιώτικων Χωριών, στους Αγραφιώτες των Γραμμάτων και της Διασποράς, σ' εκείνους που υπηρέτησαν στα όργανά της (Διοικητικά Συμβούλια, Συντακτική Επιτροπή της Αγραφιώτικης Φωνής, Οργανωτικές Επιτροπές Εκδηλώσεων κ. ά.). Ήταν όλοι άνθρωποι της προσφοράς προς στην αγραφιώτικη πατρίδα, χωρίς ν' αποβλέπουν σε προβολή και προσωπικά οφέλη. Οι περισσότεροι έχουν φύγει από τη ζωή αλλά και οι εναπομείναντες είναι απόμαχοι. Ας ενστερνιστούν το παράδειγμά τους και οι νεότεροι που στελεχώνουν τη νέα Ένωση".

2. Ομιλία στα εγκαίνια του Πολιτιστικού Κέντρου (Δημοτικό Σχολείο) Κουτσούρου (20 Μαΐου 2010)

Αιδεσιμότατοι
Κυρία Γ.Γ. της Περιφέρειας Θεσσαλίας
Κύριο Νομάρχη
Κύριο Δήμαρχο
Κυρίες και κύριοι
Φίλοι Κουτσουριώτες

Πριν πω οτιδήποτε, χρέος τιμής, μου επιβάλλει να γυρίσω τη μηχανή του χρόνου μισόν αιώνα πίσω, στη δεκαετία του '60, και να χαιρετίσω τους φίλους τους παλιούς κι εκείνους όλους που οραματίστηκαν τη συγκρότηση αυτού του συνοικισμού και πόνησαν και μάτωσαν για να γίνει το όνειρό τους πραγματικότητα. Οι πιο πολλοί μας κοιτάζουν από τη απέναντι ράχη (κοιμητήριο) και περιμένουν να μας ακούσουν.

Εσένα, μπαρμπα-Κώστα Τάκη, που χάρισες το μεγαλύτερο μέρος του οικοπέδου.

Εσένα, Κώστα Σταθά, που κι εσύ παραχώρησες με προθυμία το υπόλοιπο οικόπεδο για να γίνει σχολείο, εκκλησία και πλατεία. Ευγνώμονες είμαστε και σας μνημονεύουμε "εμείς οι ζώντες οι περιλειπούμενοι".

Καλέ μου φίλε, Φώτη Αλεξάκο, ακούω ακόμα το χαιρετισμό σου από τη ράχη, όταν σκάριζες τα γίδια τα μεσάνυχτα.

Ευγενικοί μου σχολικοί έφοροι, Βάιο Αλεξάκο και Χρήστο Καλαμάρα, δεν ήταν να ζητήσω κάποια βοήθεια στο σχολείο, και να μη σπεύσετε. Ποιον να πρωτοθυμηθώ! Το Χρήστο Αλεξάκο, το Χρυσόστομο Αλεξάκο, τον Πέτρο Καντερέ, το Χρυσόστομο Αλεξάκο, το Γιώργο Καντερέ, τον Ηλία Μπάρκα, τον Ηλία Καλαμάρα, το Βασίλη Αλεξάκο, το Γιάννη Στάθη, το Βαγγέλη Στάθη, τους τρεις Καντεραίους: Φώτη, Γιάννη και Ηλία, το Θανάση Αλεξάκο, το Θωμά Καντερέ, τον αδικοχαμένο Αποστόλη Τάκη, το Βαγγέλη Αλεξάκο και τόσους άλλους που η μνήμη μου τους αδικεί.

Δε μπορώ να μη μνημονεύσω τον καλό συνάδελφό μου Βασίλη Καντερέ και την αγαπημένη μου μαθήτριά Μαρία Αλεξάκου. Αδικοχαμένοι κι οι δυο τους κι αγιάτρευτος ο πόνος των δικών τους. Επίσης το Λάμπρο Στάθη που τα χειμνιάτικα βράδια βρίσκαμε στο μαγαζάκι του μικρή παρηγοριά στην απομόνωσή μας. Δεν είναι απόντες. Είναι κάπου εδώ κοντά και μας παρακολουθούν και χαίρονται που βλέπουν ότι συνεχίζεται το έργο τους. Σίγουρα χαιρέται και ο συνάδελφος και μέντοράς μου, ο δάσκαλος Δημήτρης Μήτρας, που ήταν εμπνευστής και οδηγός και πάλεψε με νύχια και με δόντια για να γίνει το όνειρο πραγματικότητα.

Κυρίες και κύριοι

Η ιστορία του Δημοτικού Σχολείου Κουτσούρου ακολούθησε την πορεία όλων των μικρών και βασιανισμένων οικισμών της χώρας τα δύσκολα εκείνα χρόνια. Ερεύνησα και δημοσίευσα τα μαθητολόγια του Δημοτικού Σχολείου Ραχούλας από το 1899 και εδώ. Στις σελίδες

τους παρελθόνουν όλοι οι Κουτσουριώτες, οι τότε μαθητές δημοτικού. Αντιλαμβάνεστε το μαρτύριό τους. Δυο και τρεις ώρες καθημερινή πορεία (πήγαινε-έλα), σε λασιόδρομους, κατεβασμένα ρέματα, χωρίς ποδεδιά, με τα γουρνοτσάρουχα, να φτάνουν βρεμένοι και ταλαιπωρημένοι και μ' ένα ξύλο στη μασχάλη για τη σόμπα του σχολείου. Το μεσημέρι στο ύπαιθρο, στο νάρθηκα της εκκλησίας, στο έλεος του βοριά, να γευματίζουν με το ψωμοτύρι και το κρεμμύδι. Ταλαιπωρημένοι, υποσιτισμένοι, χωρίς βιβλία, και όμως έμαθαν γράμματα...

Το 1944 ιδρύθηκε επιτέλους Μονοθέσιο Δημοτικό Σχολείο στο Κούτσουρο και, κατά ευτυχή συγκυρία, βρίσκεται εδώ, ανάμεσά μας ο πρώτος δάσκαλος που το λειτούργησε, ο Γιώργος Ζούκας, ο πιο κατάλληλος να μας εξιστορήσει τις συνθήκες που άρχισε τη λειτουργία του. Η στέγαση του σχολείου σε ιδιωτικές κατοικίες ασφαλώς και για τους ενοίκους ήταν ενοχλητική και το σχολείο δεν μπορούσε να λειτουργήσει αποτελεσματικά. Στο Αρχείο του σχολείου, που ένα μέρος του βρίσκεται στη Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και ένα άλλο στα Γενικά Αρχεία του Κράτους, ο δάσκαλος Δ.Μήτρας, Μάη μήνα, φωτογραφήθηκε με τους μαθητές του να κάνει μάθημα κάτω από μια ανθισμένη αγλαδιά. Στη λεζάντα της φωτογραφίας έγραφε: "Στους κλώνους της αγλαδιάς είναι οι φωλιές των πουλιών και στη σκιά της το σχολείο των παιδιών". Επανέρχομαι στο Αρχείο του σχολείου. Πρέπει να επαναπατριστεί, και ν' αποτελέσει μέρος της ιστορίας του, τώρα που το σχολείο ανακαινίσθηκε.

Ο Δημήτρης Μήτρας υπήρξε εκείνος που ενέπνευσε τους προδευτικούς κατοίκους στον πιο κατάλληλο χρόνο. Είχε ωρμάσει πια η ιδέα να γίνει το Κούτσουρο σύγχρονος οικισμός, ν' αποκτήσει κοινωνική οντότητα. Να γίνει σχολείο, εκκλησία, πλατεία, δρόμος, ύδρευση, ηλεκτροφωτισμός, και χρειαζόταν να βρεθεί ο εμπνευστής που θα μετέβαλε το όνειρο σε πραγματικότητα. Με μια μικρή πίστωση 27000 δραχμών από το κράτος, η οποία συμπληρώθηκε με άλλες 2000 δραχμές από χορηγία της κοινότητας Αμάραντου άρχισε η ανέγερση του διδακτηρίου. Έφταναν και δεν έφταναν για να πληρωθούν οι οικοδόμοι. Ο δάσκαλος ενέπνευσε και ξεσήκωσε κυριολεκτικά τους κατοίκους- άνδρες και γυναίκες - που μετέφεραν με τα ζώα τους όλη την πέτρα, την ασβέστη και την ξυλεία. Ακόμα και οι μαθητές του σχολείου, όταν πήγαιναν στο "μπαλτονέρι" να πιούν, στο γυρισμό έπρεπε να φέρνουν και από μια πέτρα! Έτσι χτίστηκε το διδακτήριο και το 1953 στεγάστηκε σ' αυτό το σχολείο. Οι κατοπινί δάσκαλοι συμπληρώσαμε το έργο με εσωτερικά και εξωτερικά επιχρίσματα, κατασκευή εστιατορίου, αφοδευτηρίων κλπ... Με τον καιρό και με πολλούς αγώνες ήρθαν και τα υπόλοιπα: ο δρόμος, το νερό, ο ηλεκτροφωτισμός.

Υπηρετήσα στο Κούτσουρο από το 1961 μέχρι το 1967 με ένα μεσοδιάστημα απουσίας δύο ετών για μετεκπαίδευση. Οι μαθητές μου, μαζί τα παιδιά από το Ζωγρί, έφτασαν τον αριθμό 38. Ήταν ένα πρότυπο μονοθέσιο σχολείο, από τα καλύτερα της εποχής και εδώ πραγματοποιήθηκε και εκπαιδευτικό συνέδριο το 1967. Οι μαθητές, στο σύνολό τους ήταν παιδιά με καλό χαρακτήρα, υψηλό δείκτη νοημοσύνης και χαρακτηριζόνταν για τη φιλομαθείά τους. Έκαμα ό,τι ήξερα και όσο μου επέτρεπαν οι συνθήκες για να τους βοηθήσω. Αυτή άλλωστε ήταν και η προσδοκία των γονιών τους, που έκαναν τα αδύνατα δυνατά για να βοηθήσουν το σχολείο και το δάσκαλο. Από τους μαθητές μου, άλλοι σπούδασαν και άλλοι σταδιοδρόμησαν σε πρακτικά επαγγέλματα. Όλοι έγιναν καλοί επαγγελματίες και καλοί πολίτες και χαίρομαι κάθε φορά που τους συναντώ, γιατί αισθάνομαι δικαιωμένος στις προσπάθειές μου.

Πέρασα- έστω και μια φορά- από όλα σχεδόν τα σπίτια του Κουτσούρου. Αυτό που με εντυπωσίασε ήταν το πνεύμα της φιλοξενίας, η έμφυτη ευγένεια και ανθρωπιά και το ενωτικό πνεύμα που επικρατούσε στη μικρή εκείνη κοινωνία. Βοηθούσε και συνέτρεχε ένας τον άλλο, βοηθούσαν το σχολείο και απένειμαν σεβασμό στο δάσκαλό τους. Μακάρι έτσι να ήταν όλη η Ελλάδα.

Στο Δημοτικό Σχολείο του Κουτσούρου υπήρξε δάσκαλος και συγχρό-

νως μαθητής. Εδώ πήρα περισσότερα απ' όσα έδωσα και εκτιμώ ότι εδώ έβαλα τα θεμέλια της κατοπινής μου σταδιοδρομίας. Έμαθα κυρίως ότι οι ανθρώπινες αξίες δεν μετριούνται με τον πλούτο. Ανάμεσα στους φτωχούς και ταπεινούς υπάρχει το χρυσάφι της κοινωνίας μας. Αρκεί να σκάψεις βαθιά, να το βρεις και να το φέρεις στην επιφάνεια.-

ΕΠΙΜΕΤΡΟ: Λίγα χρόνια μετά την παραπάνω εκδήλωση, έφυγε από τη ζωή και ο Κουτσουριώτης παιδίατρος, ο αλησμόνητος Λάμπρος Χ. Αλεξάκος, που πολλά προσέφερε στη μικρή κοινότητα του Κουτσούρου, αλλά και στα παιδιά των συμπατριωτών που ζουν στην Αθήνα.-

Εκδήλωση στο Κούτσουρο

Η ΨΗΦΟΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Συνέχεια από τη σελ. 1

τευση, κλείνουν τη συζήτηση πριν καν αρχίσει.

Το 1924 ξαναγίνεται συζήτηση, αλλά με τα ίδια αποτελέσματα. Τελικά, στις 5 Φεβρουαρίου 1930 το κόμμα των Φιλελευθέρων υπερψηφίζει το δικαίωμα των γυναικών να ψηφίζουν, το οποίο κατοχυρώνεται με Προεδρικό Διάταγμα. Ωστόσο, το διάταγμα είναι περιοριστικό, αφού δίνει μόνο το δικαίωμα του εκλέγειν και όχι του εκλέγεσθαι, καθώς και ότι οι γυναίκες που μπορούν να ψηφίζουν πρέπει να είναι πάνω από 30 χρονών και να είναι εγγράμματες, έστω και με απολυτήριο Δημοτικού, και αυτό σε μια εποχή που ο αναλφαριθμητισμός ήταν τεράστιος στην Ελλάδα. Επίσης μπορούν να ψηφίζουν μόνο σε Κοινοτικές και Δημοτικές Εκλογές.

Αποτέλεσμα αυτών των όρων ήταν, στις Δημοτικές Εκλογές που έγιναν στις 11 Φεβρουαρίου του 1934 να ψηφίσει τελικά ένα μικρό ποσοστό γυναικών. Για παράδειγμα, στους καταλόγους του Δήμου Αθηναίων υπήρχαν εγγεγραμμένες μόνο 2655 γυναίκες από τις οποίες ψήφισαν 439!

Ενδεικτικό της κατάστασης που επικρατούσε με τους πολέμιους στην ψήφο των γυναικών ήταν και η δήλωση της ηθοποιού Μαρίκας Κοτοπούλη, ότι ψήφο επιζητούν μόνο οι άσχημες ή εκείνες που αποφεύγουν να κάμουν παιδιά, ενώ στις εφημερίδες κυκλοφορούσαν άρθρα με "γνωματεύσεις ειδικών" που αναφέρονταν στο ότι οι γυναίκες, λόγω της εμμηνούρσης είναι ανισόρροπες!

Ωστόσο, υπήρχαν και μεγάλες υποστηρίκτριες και αγωνίστριες υπέρ του δικαιώματος των γυναικών να ψηφίζουν, όπως η εκπαιδευτικός, δημοσιογράφος και εκδότρια Καλλιρόη Παρέν, η οποία, παρά τους χλευασμούς, τις λοιδορίες και τις ύβρεις, μέσω της "Εφημερίδας των Κυριών" που εξέδιδε επί 30 χρόνια, πρωτοστάτησε στον αγώνα των γυναικών και ήταν αυτή που συγκέντρωσε υπογραφές και έπεισε τον Δημήτριο Γούναρη να μιλήσει στη Βουλή για το ζήτημα το 1921. Το σύνθημα "Ψήφο στη γυναίκα" που φώναζαν οι γυναίκες το 1934, είχε γραφεί πρώτη φορά στην Εφημερίδα των Κυριών στο πρώτο φύλλο της 9ης Μαρτίου του 1887.

Τελικά, οι εκλογές διεξήχθησαν σε κλίμα πολώσεως μεταξύ των Βενιζελικών και των Αντιβενιζελικών, με νικητή το κυβερνών κόμμα του Παναγή Τσαλδάρη. Η πλήρης κατοχύρωση των πολιτικών δικαιωμάτων των γυναικών θεσπίστηκε 22 χρόνια μετά, στις 28 Μαρτίου 1952. Το 1953, σε επαναληπτική εκλογή στη Θεσσαλονίκη, εκλέχτηκε η πρώτη γυναίκα βουλευτής, η Ελένη Σκούρα, ενώ οι γυναίκες ψήφισαν πρώτη φορά σε βουλευτικές εκλογές στις 19 Φεβρουαρίου 1956. Η αρχή της ισότητας των δύο φύλων καθιερώθηκε στο μεταπολιτευτικό Σύνταγμα του 1975.-

Η Γούρνα

Συνέχεια από τη σελ. 1

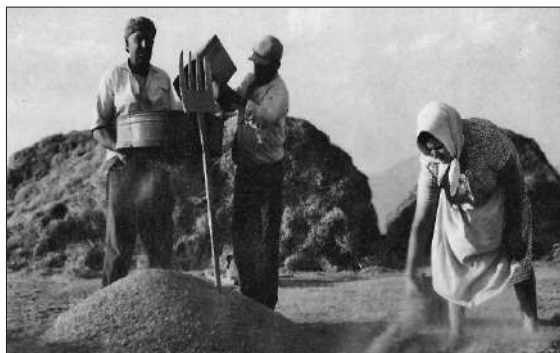
Κώστα. Το λαγκάδι εκείνο, από τα σπύτια και προς τα επάνω, προς την Κούλια, σε απόσταση 100 και πλέον μέτρων, είχε βάθος από 3 ως 10 μέτρα και στο μεγαλύτερο μέρος του ήταν σκεπασμένο με βατιώνες. Στην κορυφή της λαγκάδας υπήρχε ένα πεζούλι, ως δύο μέτρα ύψος και ήταν επίσης σκεπασμένο με βατιώνες. Εκεί σ' εκείνο το σημείο έκαμε το λαγούμι ο προπάππος μου και το είχε επενδύσει με ξύλα και σανίδες για να μη πέφτουν μέσα τα χώματα. Εκεί είχε τοποθετήσει τρία ξύλινα βαρέλια και έβαζε μέσα σιτάρι, καλαμπόκι, φασόλια και άλλα τρόφιμα και τα φύλαγε κρυμμένα για να τα χρησιμοποιήσει σε μεγάλη ανάγκη γιατί οι καιροί ήταν δύσκολοι και οι ληστείες σχεδόν καθημερινές.

Ένα καλοκαίρι, την ημέρα που αλωνίζανε το σιτάρι, ένας τούρκος στρατιώτης πήγε στο αλώνι, κάθισε στη σκιά ενός δένδρου και περίμενε να βγει το σιτάρι για πάρει τον καθιερωμένο φόρο (τη δεκάτη). Η προγιαγιά μου είχε σφάξει έναν κόκορα, έβγαλε τα σηκωτάκια, τα ηγνάνισε με αβγά και τα προσέφερε στον τούρκο στρατιώτη μαζί με φρέσκο τυρί, ψωμί και μια κανάτα κρασί. Ο Τούρκος στρατιώτης τα έφαγε με βουλιαμιά, κατέβασε και την κανάτα με το κρασί και σε λίγο τον πήρε ο ύπνος.

Αφού τελείωσε το αλώνισμα, φύσηξε αεράκι και δεν άργησε να γίνει και το λίχνισμα. Τότε ο γερο-Κατσιούλας γέμισε δυο δισάκια σιτάρι και τα έκρυψε βιαστικά στη "γούρνα", χωρίς να τα ασφαλίσει μέσα στα βαρέλια. Ύστερα απ' όλα αυτά ξύπνησε και ο στρατιώτης, αποδεκάτισε το σιτάρι που βρήκε στο αλώνι, το φόρτωσε σ' ένα άλογο και

το μετέφερε στην Κούλια, στο υπόγειο της οποίας οι Τούρκοι αποθήκευαν τα προϊόντα της φερόλογίας.

Εκείνο το βράδυ έπιασε μια νεροποντή και το κρυμμένο σιτάρι του προπάππου μου, όπως ήταν εκτεθειμένο μέσα στη γούρνα, βράχηκε. Ο γερο-παππούς, μαζί με τη στενοχώρια του για το βρεγμένο σιτάρι, ένιωθε και ένοχος και έλεγε πως τον τιμώρησε ο Θεός γιατί "έκλεψε"! Η γυναίκα του και τα παιδιά του γέλασαν και του είπαν: Δηλαδή, έκλεψες τον εαυτό σου;

Το λίχνισμα του σιταριού

Όταν ζούσε ο παππούς μου Βαγγέλης Κατσιούλας, με πήγαινε για να μου δείξει εκείνη τη "γούρνα" και για να φτάσουμε εκεί, ηγαίναμε μπουσουλωτάς.

Σ.Σ. Η ανάγκη επιβίωσης οδηγούσε τους Έλληνες, σε κάθε ακαταστασία να κρύβουν τρόφιμα και άλλα είδη πρώτης ανάγκης στα πιο απίθανα μέρη, για να τα προφυλάξουν από τους εχθρούς. Στις μέρες μας αυτό συνέβη κατά τη Γερμανο-Ιταλική κατοχή(1941-1944) καθώς και στον Εμφύλιο (1946-1949).

ΤΑ ΓΕΦΥΡΙΑ ΚΑΙ Η ΠΑΛΗ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

Συνέχεια από τη σελ. 1

κατά κανόνα, ανάμεσα σε δύο απέναντι όχθες ποταμών ή βαράθρων. Για τη σύζευξη αυτή, μέσα από πορεία εκατονταετιών, μας παραδόθηκαν αξιόλογα δημιουργήματα βασιζόμενα στην εμπειρία σπουδαίων μαστόρων του παρελθόντος και ίδια αυτή των αποκαλούμενων αρχιμαστόρων.

Ενδιαφέρον προκαλεί η ονομασία των, που τα περισσότερα φέρουν το τοπωνύμιο της θέσης που βρίσκονται, το όνομα του κατασκευαστή τους και οι πολλοί θρύλοι που συνοδεύουν την κατασκευή τους.

Γέφυρες στην περιοχή μας και ιδιαίτερα σ' αυτή του τέως Δήμου Ιτάμου κατά καιρούς υπήρξαν πολλές. Ξεκινώντας από τις πιο απλές: τη ζεύξη (ένωση των δύο απέναντι πλευρών) του ποταμού με ξύλινους δοκούς ιδίως για ατομική χρήση κάποιας οικογένειας. Ένα δείγμα αυτών, το ξύλινο γεφύρι στη θέση Κάτω Ρέμα της Ραχούλας, που φτιάξαμε μαζί με τον πεθερό μου, Ηλία Ζαχαρή, με μαστορά τον συγγενή του, Νίκο Ζαχαρή, δεν υπάρχει πια. Το έφαγε ο "Ιανός". Μια φυσική ομορφιά του τοπίου εκλείπει και το πέρασμα των ζώων σε περιόδους έντονης βροχοπτώσης στην αντίπερα όχθη είναι πια ακατόρθωτο.

Τα δεύτερα, που αποτελούν και την πλειοψηφία τους, γνωστά ως τοξωτά γεφύρια που η κομψότητά τους θαυμάζει, η πολιτεία τα έχει ανακηρύξει ως ιστορικά διατηρούμενα μνημεία. Υλικά για την κατασκευή τους τα γνωστά από τη φύση: πέτρα, ξύλο, άμμος και ασβέστης.

Την απώλεια ενός τέτοιου γεφυριού, αυτό της θέσης Γάβρα Καταφυγίου-Καστανιάς, ως είδος θρήνου, για την οριστική απώλειά του, γράφαμε πέρυσι: "Δυστυχώς "εμαρτύρησε" μέσα σε μια νύχτα παλεύοντας με τα στοιχεία της Φύσης χωρίς να τα καταφέρει, χωρίς κανείς να του συμπαρασταθεί και να το συμπονέσει".

Ωστόσο δεν ήταν τα μόνα γεφύρια που γνώρισαν τη μανία του νερού στην περιοχή. Καταστράφηκε η Γέφυρα στα Κανόνια (διακλάδωση προς Καταφύγι - Καστανιά κλπ.) που συνδέει την πόλη μας με το Φράγμα της Λίμνης Πλαστήρα και που ήταν ιδιαίτερα δαπανηρό για την αποκατάστασή του. Από το δίτοξο πέτρινο Γεφύρι στην Συκιάς το Ρέμα, παρά τη Σέκλιζα, σώζεται μόνο το κουφάρι του, ενώ εξαφανίστηκε και η Γέφυρα Αμπελικού και η επικοινωνία των κατοίκων του γίνεται μέσω Σέκλιζας. Αυτά για να περιγράψουμε το μέγεθος της καταστροφής και τον όγκο νερού που έριξε στον τέως Δήμο Ιτάμου! (Φωτογραφικό υλικό από τα γεφύρια Ραχούλας και Σέκλιζας παραθέτουμε από συναισθηματικούς λόγους).

Τα γεφύρια πέρα από τη δυσκολία κατασκευής των έχουν έναν μεγάλο εχθρό το νερό που κυλάει από κάτω τους. Υπάρχει μια αέναη πάλη ανάμεσά τους που

και ξηρ'κός, τότε πάνε πια οι πηγές, στερεύουν.

Γεφύρια είναι κατασκευές που έχουν σκοπό να αποκαταστήσουν την επικοινωνία, κατά κανόνα, ανάμεσα σε δύο απέναντι όχθες ποταμών ή βαράθρων. Για τη σύζευξη αυτή, μέσα από πορεία εκατονταετιών, μας παραδόθηκαν αξιόλογα δημιουργήματα βασιζόμενα στην εμπειρία σπουδαίων μαστόρων του παρελθόντος και ίδια αυτή των αποκαλούμενων αρχιμαστόρων.

Ξυλογέφυρο Ηλία Ζαχαρή

εντείνεται ιδίως σε περιόδους έντασης των καιρικών φαινομένων. Μια πάλη που ποτέ δεν λείπει, όπως συμβαίνει και στη θάλασσα ανάμεσα στο βράχο και το κύμα.

Την υπερβολική δύναμη του νερού στο πέρασμά του την έχουμε από τα μυθικά μας χρόνια. Αρκεί να θυμηθούμε την κόπρη του Αυγεία. Την κοπριά που είχε συγκεντρωθεί στους τεράστιους στάβλους του βασιλιά της Ηλίδος, Αυγεία, στην Πελοπόννησο με τα 3.000 βόδια. Ο Ηρακλής στρέφοντας στην περιοχή τα νερά τού Πηνειού και του Αλφειού (κατ' άλλους μόνο τού Πηνειού) ο,τι δεν κατόρθωσαν οι εκατοντάδες εργάτες του σε πορεία χρόνων, την καθάρισε σε μια ημέρα πετυχαίνοντας τον 5ο του άθλο.

Το ακαταμάχητο του νερού μάς το εξιστόρησε και ο γνωστός μας ποιητής, με αγραφιότητα από τους προγόνους του καταγωγή, τη Βελαώρα Ευρυτανίας, Αριστοτέλης Βαλαωρίτης (1824-1879), στο ωραίο σε στίχους δημοτικού τραγουδιού, ποίημά του, "Ο βράχος και το κύμα".

- "Μέρισε, βράχε, να διαβώ", το κύμα ανδρειωμένο, λέγει στην πέτρα του γιாலού θολό, μελανιασμένο. "Μέρισε!..."

Βράχε, θα πέσεις έφτασεν η φοβερή σου ώρα. ...

Μέρισε βράχε να διαβώ!εξύπνησα λιοντάρι ...

- "Κύμα, τι θέλεις από με και τι με φοβερίζεις;

- "Βράχε, με λεν Εκδίκησηεπέρασε η γαλήνη...

Ο βράχος εβουβάθηκε. Το κύμα στην ορμή του εκαταπόντισε με μιας το κούφιο το κορμί του.

Στο ποίημά του ο ποιητής δεν ήθελε τίποτ' άλλο παρά να εκφράσει τη βαθιά του πίστη πως το κύμα, η Ελλάς, δεν μπορεί παρά στην ορμή του θα παρασύρει το βράχο

του (Οθωμανούς) και πως σύντομα θα διαγράψει την εθνική του πορεία. Έγραφε τότε, 1863, ο ποιητής στους Κερκυραίους: "Δικαιούται λοιπόν και τώρα η δημοτική ποίηση, η φιλόστοργος αυτή αδελφή και συμμετοχος των δεινών τού ελληνικού έθνους παθημάτων, δικαιοῦται να συμμεθέξει και του σημερινού αγώνος". Αυτά για να συνδέσουμε το ποίημά μας με τα 200 χρόνια της ελληνικής ανεξαρτησίας.

Έργο μας, λοιπόν, και υποχρέωση της ανθρωπίνης κοινωνίας, που εννοείται για την προστασία αυτών και της επικοινωνίας των δημιουργήθηκαν, ήταν και είναι η προστασία των και η διάσωσή των μέσα από τις τοπικές κοινότητες που τις εξυπηρετούν, τους περιφερειακούς δήμους των ή και του ίδιου του κράτους. Αδιαφορία ή αμέλεια δεν δικαιολογείται. Τα δεδομένα πια τα έχουμε. Η κλιματική κρίση είναι πια ορατή και μας κτυπά την πόρτα μας. Η δύναμη του νερού δεδομένη από την περυσινή χρονιά με την εμφάνιση του μεσογειακού κυκλώνα "Ιανού" και τα καταστροφικά αποτελέσματα που επέφερε στην περιοχή μας και στην πόλη μας.

Σημείωση:

1. Επιστολή προς τον αξιότιμον πρόεδρον του εν Κερκύρα Πολιτικού Συλλόγου "Η Αναγέννησις", Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, διαδίκτυο.

Το "δίκικο μαχαίρι" της γνώσης

Συνέχεια από τη σελ. 1

ισχυρή. Ένας φυσιολογικός άνθρωπος ποτέ δεν αποποιείται τη γνώση.

Μεγάλη όμως σημασία έχει η γνώση και για την πνευματική ζωή του ανθρώπου. Ακόμη, η γνώση είναι πηγή ψυχικής και ηθικής δύναμης του ανθρώπου. Τέλος, από το γνωστικό επίπεδο του ανθρώπου εξαρτάται και η ποιότητα της κοινωνικοποίησής* του.

Για πολλούς και σοβαρούς λόγους η γνώση παρουσιάζει ιδιαίτερη σημασία για την τεχνοκρατούμενη και αντιφατική εποχή μας. Η τεχνολογία πρώτα έχει ανάγκη από υψηλές και εξειδικευμένες γνώσεις. Όμως, οι γνώσεις πολλές φορές ξεφεύγουν και προς το χώρο του κακού. Οι ισορροπίες της γνώσης παρουσιάζουν σήμερα χαρακτηριστική λεπτότητα και γι' αυτό δεν μπορούν να αγνοηθούν. Με τη σημερινή έξαρση της παραπληροφόρησης, κυρίως από τα μέσα ευρείας ενημέρωσης, χρειάζεται μεγάλος αγώνας και προσοχή, για να βρει κανείς την αλήθεια.

Κοντολογίς, η γνώση είναι ένα δίκικο μαχαίρι. Μπορεί να κάμει και καλό και κακό ανάλογα με το σκοπό για τον οποίο χρησιμοποιείται. Πάντως, όταν η γνώση κινείται στο χώρο του καλού, απελευθερώνει τον άνθρωπο. Σ' αυτό αναφέρεται και το ευαγγελικό "Γνώσεσθε την αλήθειαν και η αλήθεια ελευθερώσει υμάς". Είναι χαρακτηριστικό το ότι στην ελληνική γλώσσα, γνώση (στον ενικό) σημαίνει και φρόνηση. Με άλλα λόγια, χρειάζονται στη ζωή όχι μόνο γνώσεις, αλλά και "γνώση".-

*Κοινωνικοποίηση λέμε την ομαλή προσαρμογή του ανθρώπου στα υγιή στοιχεία της κοινωνικής πραγματικότητας. Όσοι δεν κατορθώσουν τελικά να προσαρμοσθούν σε αυτά τα δεδομένα, κατανοούν "περιθωριακοί".

ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΝΕΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗ ΖΩΗ**Γ. Ο Γάμος***Συνέχεια από τη σελ. 1*

Ο γάμος οριζόταν να γίνει μετά από αρκετό χρονικό διάστημα, ώστε να δοθεί η δυνατότητα στα δύο σπίτια να κάνουν όλες τις απαραίτητες προετοιμασίες. Το μεγαλύτερο βάρος όμως έπεφε στο σπίτι της νύφης διότι, όπως λέει και η παροιμία, άνθρωπος που δεν έφτιαξε σπίτι και δεν πάντρεψε κορίτσι δεν ξέρει τίποτα και αυτό διότι τόσο το χτίσιμο του σπιτιού όσο και το πάντρεμα του κοριτσιού απαιτούσαν σημαντικά έξοδα.

Όταν όλα ήταν έτοιμα, αφού δηλαδή είχε ετοιμασθεί η προίκα του κοριτσιού, είχε συγκεντρωθεί το χρηματικό ποσό που συμφωνήθηκε το βράδυ κατά το οποίο έκλεισε το συνοικέσιο, και αφού ο γαμπρός είχε εξασφαλίσει και ετοιμάσει τον χώρο, το σπίτι όπου θα έμεναν οι νεόνυμφοι, ήταν πλέον καιρός να γίνει και ο γάμος στην ημερομηνία που είχε συμφωνηθεί μεταξύ των δύο συμπεθερών.

Το πρώτο πράγμα ήταν να προσκληθούν οι καλεσμένοι, δηλαδή οι άνθρωποι που θα παρευρίσκονταν στο μυστήριο του γάμου και στο γλέντι που θα ακολουθούσε. Έτσι, έπαιρναν μια κόλλα χαρτί και έγραφαν τα ονόματα των αρχηγών των οικογενειών που θα προσκαλούνταν να λάβουν μέρος στην τελετή του γάμου. Πρώτο όνομα του νονού του γαμπρού, τον οποίο καλούσε αυτοπροσώπως ο ίδιος ο γαμπρός λίγες ημέρες μετά τους αρραβώνες. Έπρεπε να είναι σίγουρη η διαθεσιμότητα του νονού, διότι χωρίς νονό γάμος δεν γινόταν. Αυτός θα ήταν κατά κάποιο τρόπο και ο τελετάρχης του γάμου. Ο νονός βέβαια ήταν το τιμώμενο πρόσωπο αλλά είχε και ορισμένες υποχρεώσεις που συνεπάγονταν και έξοδα. Έπρεπε να αγοράσει πρωτίστως τα στέφανα, το φόρεμα, το ύφασμα το οποίο θα έριχνε στις πλάτες του γαμπρού και της νύφης κατά την ώρα της τέλεσης του μυστηρίου και το οποίο συμβόλιζε την αιώνια ένωση των δύο αυτών ανθρώπων, επίσης τα κουφέτα, το ρύζι που θα έριχναν οι καλεσμένοι στους νεόνυμφους για να "ριζώσουν",

δηλαδή να ζήσουν πολλά χρόνια, λαμπάδες και άλλα πράγματα απαραίτητα για τα στεφανώματα. Επίσης ο νονός, εάν ήταν γερός νοικοκύρης και είχε και κοπάδια ζώων, προσέφερε και ένα σφάγιο για το γλέντι που θα γινόταν στο σπίτι του γαμπρού μετά τα στέφανα, τα οποία γινόταν στο σπίτι της νύφης το Σάββατο το απόγευμα.

Ένας νεαρός με την κόφα που περιείχε κρασί και ήταν στολισμένη με βασιλικό, κρατώντας την στο ένα χέρι και το χαρτί των ονομάτων στο άλλο, ξεκινούσε να καλέσει τους προσκεκλημένους αρχίζοντας από την αρχή του χωριού. Επισκεπτόταν λοιπόν όλα τα προσημειωμένα σπίτια, εύρισκε τον νοικοκύρη, του προσέφερε την κόφα και του έλεγε ότι ο τάδε τον καλεί στο γάμο του γιού του ή της κόρης του που θα γινόταν στην τάδε ημερομηνία. Εκείνος έπαιρνε την κόφα, άνοιγε το πώμα της, έπινε μια γουλιά κρασί και ευχόταν "καλά και τίμια στέφανα". Αυτό συνεχιζόταν έως ότου καλούνταν και ο τελευταίος καλεσμένος και, αν ο νεαρός που είχε αναλάβει το έργο δεν προλάβαινε, συνέχιζε την άλλη ημέρα.

Επειδή ο γάμος περιβαλλόταν από πολλά έθιμα με πλούσια τελετουργικά και συμβολικά στοιχεία, άρχιζαν οι προετοιμασίες μια εβδομάδα πριν. Η έναρξη του γάμου γινόταν με την ανάρτηση του φλάμπουρου σε εμφανές μέρος του σπιτιού του γαμπρού. Το φλάμπουρο ήταν το σύμβολο, η σημάια του γάμου. Επρόκειτο για ένα πανί σε κοντάρι με σταυρό στην κορυφή, ενώ το ύφασμα έφερε επάνω την εικόνα του Άη Γιώργου του καθολάρη. Τον σταυρό τον στόλιζαν με φρούτα της εποχής, όπως μήλα, κυδώνια, ρόδια και πορτοκάλια, τα οποία συμβόλιζαν τη γονιμότητα. Το φλάμπουρο θα αποτελούσε την προπομπή του γάμου και θα ακολουθούσαν καβαλάρηδες και ο συμπεθερικό του γαμπρού που θα πήγαιναν να πάρουν τη νύφη.

Μετά το φλάμπουρο σειρά είχε να αναπιαστεί το προζύμι, με το οποίο θα ζιμωνόταν η καθάρια κουλούρα που θα στελνόταν στη νύφη με τρεις βλάμηδες καβαλάρηδες. Η κουλούρα σήμαινε ότι η νύφη είναι καλοδεχούμενη στο σπίτι του γαμπρού και ότι γίνεται αποδεκτή από όλα τα μέλη της οικογένειάς του.

Την εβδομάδα του γάμου έπρεπε να συνταχθούν και τα προικία συμβολαία, στα οποία καταγράφονταν κτήματα, χρήματα και ζώα τα οποία χορηγούσε ο πατέρας της νύφης ως προίκα.

Από το μεσοβδόμαδο προς το Σάββατο παρατηρούσαν μεγάλη κινητικότητα και εντατικότητα στα δύο σπίτια των συμπεθερών. Άνθρωποι μπεινόβγαίναν, πράγματα μεταφέρονταν, θόρυβοι ακούγονταν από τα χάλκινα καζάνια, φωνές και συμβουλές για το πώς έπρεπε να γίνει το κάθε τι έπαιρναν και έδιναν και γενικά δημιουργούνταν μια ασυνήθιστη ατμόσφαιρα. Ο γάμος χρειαζόταν συνδρομή, πολλά προσφερόμενα χέρια, γι' αυτό βοηθούσαν όλοι όσοι μπορούσαν και κυρίως οι συγγενείς, οι γείτονες και οι φίλοι. Τώρα το βάρος πέφτει στην προετοιμασία του γλεντιού που θα έχει μεγάλη διάρκεια. Πρέπει να ετοιμασθούν τα σφάγια, να βρεθούν τα καζάνια που χρειάζονται για την παρασκευή του φαγητού όπως και τα πιάτα, τα τηρούνια και τα κουτάλια και να ζιμωθούν οι

"κλούρες", διότι οι άνθρωποι τότε έτρωγαν πολύ ψωμί, το οποίο ψηνόταν στις γάστρες των σπιτιών. Επίσης σε μεγάλες μπουκάλες έπρεπε να μπει το κρασί και το τσίπουρο που έρρεαν άφθονα στους γάμους. Ας ήταν καλά τα πολλά αμπέλια που είχε τότε το χωριό μας και τα οποία παρήγαγαν άφθονο κρασί - έτσι υπήρχε πάντοτε διαθέσιμο για τους γάμους, όσοι και αν γίνονταν μέσα στον χρόνο.

Επειδή τότε τα στέφανα γίνονταν στο σπίτι της νύφης και επειδή επικρατούσε το έθιμο το συμπεθερικό του γαμπρού να λεηλατεί κατά κάποιον τρόπο και να αρπάξει όποια αντικείμενα εύρισκε στο σπίτι, οι νοικοκυραίοι του σπιτιού φρόντιζαν να απογυμνώνουν το δωμάτιο αυτό από τα διάφορα αντικείμενα και να τα κρύβουν στο κατώι ή σε άλλο παράμερο σημείο του σπιτιού.

Επιτέλους έφθανε και η πολυπόθητη Κυριακή του γάμου. Από το πρωί αρχίζουν οι προετοιμασίες, οι έλεγχοι των απαραίτητων πραγμάτων και η ανάθεση ορισμένων καθηκόντων, όπως η φροντίδα για τα δύο ζώα που θα φόρτωναν τα προικία της νύφης, για το λευκό άλογο που θα μετέφερε τη νύφη και για το λευκό άλογο που θα ίππευε ο γαμπρός. Κανόνιζαν πόσοι θα ήταν οι βλάμηδες με τα λευκά μαντήλια που, καβάλα στα ζώα, θα αποτελούσαν την τιμητική φρουρά του γαμπρού, όπως και ποιοι θα έμεναν στο σπίτι του γαμπρού για να υποδεχθούν τη νύφη - με πρώτους και καλύτερους τους γονείς του.

Λίγη ώρα πριν από τα στέφανα το συμπεθερικό του γαμπρού ήταν παρατεταγμένο και έτοιμο να ξεκινήσει με την εντολή του νονού. Μπροστά έμπαινε ο βλάμης με το φλάμπουρο καβάλα σε άλογο, του οποίου το σαμάρι, όπως και των άλλων ζώων, ήταν καλυμμένο με πολύχρωμη καραμελωτή κουβέρτα υφασμένη στον αργαλειό. Ακολουθούσε ο γαμπρός, ο νονός και νεαρά λεβεντόπαιδα γεμάτα ζωή και σφρίγγος και πίσω ερχόταν το πεζοπόρο τμήμα της συνοδείας, αποτελούμενο από άνδρες, γυναίκες, πολλά κορίτσια και αγόρια. Με την εκκίνηση άρχιζαν και τα παραδοσιακά τραγούδια του γάμου, δυνατά και βροντώδη, τα οποία αναστάτωναν όλο το χωριό που έπαιρνε έτσι χαμπαρί ότι ο γάμος ξεκίνησε και ο γαμπρός πήγαινε για το σπίτι της νύφης.

Η νύφη ήταν και αυτή στην ώρα της στολισμένη από κοπέλες του χωριού που είχαν ιδιαίτερο ταλέντο και γούστο στο ντύσιμο και τον γυναικείο ευπρεπισμό και των οποίων τις ικανότητες είχαν δοκιμάσει και άλλες νύφες. Παρόντες φυσικά οι δικό της, οι συγγενείς και οι γείτονες και βέβαια ο παππός του χωριού με τον ψάλτη για να τελέσουν το μυστήριο. Η χαρά και η λύπη ήταν διάχυτη παντού: χαρά διότι παντρευόταν η κόρη τους και λύπη διότι θα την αποχωρίζονταν.

Ο ήχος των τραγουδιών και κυρίως η "νεραντζούλα φουντωμένη" όλο και σιμώνει, φθάνει στο σπίτι της νύφης. Οι πρώτοι της συνοδείας μπήκαν κι όλες στη ρούγα και πολλοί από το συμπεθερικό της νύφης βγαίνουν στο μπαλκόνι ή στα παράθυρα για να δουν τον γαμπρό και το συμπεθερικό που φέρνει πίσω του. Μπαίνοντας στο σπίτι οι επιφορτισμένοι με τη μεταφορά της προίκας κατευθύνονται στη σάλα όπου βρίσκονται δύο σεντούκια (μπαούλα) και επάνω σε αυτά δύο δέματα με βελάντζες, κουβέρτες, μαντανιές κλπ. Επάνω σε όλα αυτά βρίσκεται καθισμένο ένα μικρό αγόρι που δεν φεύγει από τη θέση του αν δεν το ασημώσουν, αν δεν του δώσουν ένα κέρασμα σε μεταλλικό χρήμα. Ο γαμπρός, μη μπορώντας να κάνει διαφορετικά, κερνάει το αγόρι και τα προικία αποδεσμεύονται και φορτώνονται στα μουλάρια.

Στο δωμάτιο, μικρό σαν κλούβα, βρίσκεται η νύφη, οι σπιτικοί της και οι πλησιέστεροι συγγενείς, όπως και το συμπεθερικό του γαμπρού. Οι άλλοι καλεσμένοι θα μείνουν στη σάλα, στο μπαλκόνι ή ακόμη και έξω στην αυλή. Η νύφη είναι στις ομορφιές της. Στο κεφάλι φοράει τσίπα με τσιτσέκι, στεφάνι με ψεύτικα λεπτεπιλεπτα λουλούδια, αφήνοντας το πλούσιο μαλλί της να προβάλλει από τα πλάγια και να της δίνει ομορφιά και χάρη. Το πρόσωπό της πουδραρισμένο, τα μάγουλά της κόκκινα σα μήλο ενώ στα αυτιά της κρέμονται ωραία σκουλαρίκια, δώρα του γαμπρού, όπως και το περιδέραιο που φέρει στο λαιμό. Φοράει φούστα κεντητή με χρέμια και ποδιά με πολλά πλουμιδιά. Κάλτσες στα πόδια και παπούτσια γόβα. Ο γαμπρός έπαιρνε τη θέση δίπλα στην κοπέλα και πίσω από τους μελλονύμφους ο νονός με τη νονά, οι γονείς της νύφης και οι στενοί συγγενείς του γαμπρού και της νύφης. Μπροστά από το ζευγάρι βρίσκεται ο ιερέας που θα τελέσει το μυστήριο, καθώς και ο ψάλτης. Πριν αρχίσει το μυστήριο ο νονός βγάζει από το πανέρι που έχει μαζί του τα στέφανα και ύφασμα για φόρεμα της νύφης, το οποίο ρίχνει στις πλάτες του γαμπρού και της νύφης και το στερεώνει με καρφίτσες. Έτσι εκτός από τα στέφανα που ενώνουν το ζευγάρι δια βίου, το ύφασμα του φορέματος επίσης συμβολίζει αυτόν τον αιώνιο και ακατάλυτο δεσμό.

Με το "ευλογητός ει ο θεός" αρχίζει το μυστήριο. Στην κατάλληλη στιγμή ο νονός αλλάζει σταυρωτά τα στέφανα τρεις φορές, όταν δε ο ιερέας λέγει "η δε γυνή να φοβείται τον άνδρα" η νύφη πατάει τον γαμπρό στο πόδι του ελαφρά με το παπούτσι της σύμφωνα με το έθιμο. Στο "Ησαία χόρευε" ο παππός οδήγησε κύκλο το ζευγάρι ενώ ο νονός και οι καλεσμένοι τους ραίνουν με κουφέτα και ρύζι για να ριζώσουν. Φθάνοντας στο τέλος του μυστηρίου ο παππός εύχεται στους νεονύμφους να ζήσουν και "καλούς απογόνους" και αποχωρεί.

Το ζευγάρι τώρα, με το τέλος της τελετής του γάμου, θα κάνει υπομονή να περιμένει να το χαιρετήσουν και να το ευχηθούν όλοι οι καλεσμένοι. Η ευχή είναι για όλους στερεότυπη: "Να ζήσετε". Συγχρόνως σήκωναν το χέρι στον αέρα και έριχναν έναν ελαφρύ μπάτσο στο μάγουλο του γαμπρού που άλλοτε ήταν σαν χάδι και άλλοτε σαν τσουκνίδισμα, λέγοντας την ευχή "πέντε αγόρια και μια τσουπρά". Ο γαμπρός, κάνοντας την ανάγκη φιλοτιμία, έλεγε "ευχαριστώ". Εξ αιτίας του έθιμου αυτού πολλές φορές δημιουργούνταν και επεισόδια που κατέληγαν και σε ξυλοδαρμό όταν ο γαμπρός ήταν αφύσ και ανταπέδιδε το χαστούκι.

Τέτοιο συμβάν μας διηγήθηκε παλιά ο Τάσος Ντόλκερας και επί ευκαιρία το αναφέρω όπως το θυμάμαι, όπως το κράτησε η παιδική μου μνήμη: το 1913 παντρευόταν ο Γιώργος Π. Καραγιώργος με την κόρη του Αποστόλη Κομπούρα, την Πανάω. Ο γάμος φυσικά έγινε στο σπίτι του, το οποίο σώζεται μέχρι σήμερα και βρίσκεται πιο κάτω από το οικοπέδο του Φραγκάκη. Όλα πήγαιναν καλά και ωραία μέχρι τη στιγμή που ο πεθερός του Γιώργου, ο Αποστόλης, σήκωσε το χέρι του να του ευχηθεί "πέντε αγόρια και μια τσουπρά". Αντί να του ρίξει μια ελαφρά μπατσιά ο αθεόφοβος έβαλε όλη τη δύναμη και του έριξε ένα δυνατό χαστούκι, τέτοιο που άστραψαν τα μάτια του γαμπρού, βόγκηξαν τα αυτιά του και είδε πραγματικά τον ουρανό σφονδύλι. Παραλόγιζε πραγματικά και κάτω από το βάρος του αβάσταχτου πόνου εγκατέλειψε τον γάμο, έφυγε από το σπίτι και πήρε τρέχοντας τον δρόμο για το Πατισούρι. Ο Τάσος Ντόλκερας την Πανάω την είχε πρώτη ξαδέλφη και σαν εξυπνος άνθρωπος που ήταν, αντιλήφθηκε το μέγεθος του συμβάντος και ακολούθησε τον Γιώργο, τον οποίο έφτασε στον ανήφορο στο Πατισούρι. Είδε και έπαθε ο άνθρωπος να καμψάει τον Καραγιώργος και να τον πείσει να επιστρέψει ξανά στο γάμο, όπερ και εγένετο. Με τον καιρό το γεγονός ξεχάστηκε αλλά η ευχή του Αποστόλη Κομπούρα έπιασε και ο γαμπρός του πράγματι απέκτησε πέντε αγόρια, τον Χρήστο, τον Αλέκο, τον Πάνο, τον Μήτρο και τον Λεωνίδα, και μια τσουπρά, τη Ρήνω.

Τελειώνοντας με τους χαιρετισμούς γαμπρός, νύφη και το συμπεθερικό του γαμπρού έπαιρναν τον δρόμο της επιστροφής λέγοντας το τραγούδι "Μια Παρασκευή κι ένα Σάββατο βράδυ μάνα μ' έδωχνε ν από τα γονικά μου ...". Το τραγούδι αυτό, λυπηρό σε περιεχόμενο, ράγιζε καρδιάς, δάκρυζε μάτια και πολλοί έκλαιγαν, ιδίως όταν η νύφη πήγαινε σε άλλο χωριό. Η νύφη καβάλα στο άλογο γυναικεία, συνοδευόμενη από τον άντρα της και το υπόλοιπο συμπεθερικό καβάλα ή πεζούρα, οδεύουν για το σπίτι του γαμπρού τραγουδώντας διάφορα τραγούδια, χωρίς να παραλείπουν το "Νεραντζούλα φουντωμένη". Φθάνοντας στο σπίτι όπου τους περιμένουν ο πεθερός και η πεθερά της νύφης και όσοι παρευρίσκονται στο σπίτι, λένε το τραγούδι: "Έβγα μανούλα του γαμπρού και πεθερά της νύφης να δεις την πέροδικα που έρχεται ...".

Ο πεθερός θα ξεζέψει τη νύφη και κρατώντας τη στην αγκαλιά του θα της τάξει ένα ακίνητο, όπως χωράφι ή αμπέλι και θα της δώσει εγκάρδιες ευχές, ενώ η πεθερά της θα την κεράσει γλυκό του κουταλιού, θα της ευχηθεί και θα την οδηγήσει στο εσωτερικό του σπιτιού αφού πρώτα τη βάλει να πατήσει επάνω σε πυροστιά. Και τα δύο δρώμενα της πεθεράς έχουν συμβολικό χαρακτήρα: το γλυκό προσφερόταν στη νύφη για να είναι η ζωή της γλυκιά, χωρίς στενωχώριες και βάσανα, και το το πάτημα επάνω στο σίδερο γινόταν για να έχει ζωή και αντοχή όπως η πυροστιά που είναι γερή και αντέχει στη φωτιά. Μετά η νύφη έβγαυε στο μπαλκόνι και πετούσε ένα φρούτο, μήλο, κυδώνι ή ρόδι, σύμβολα γονιμότητας, ενώ στη ρούγα τσουόμο τα κοριτσόπουλα συναγωνίζονταν ποια θα το πιάσει, διότι αυτό σήμαινε ότι και εκείνη θα παντρευόταν γρήγορα, πάνω στον χρόνο.

Μετά από αυτά τα εθιμικά δρώμενα στρώνονταν οι τάβλες, σερβίρονταν το φαγητό σε μψούρες και τα κουτάλια άρχιζαν να ανεβοκατεβαίνουν με ταχύτητα ενώ συγχρόνως οι παρευρισκόμενοι έτσουναν και μπόλικο κρασί. Στο τραπέζι συμμετείχαν και στενοί συγγενείς της νύφης καθώς ο γαμπρός είχε φροντίσει εγκαίρως να τους καλέσει με την κόφα. Η νύφη όλο αυτό το διάστημα προσκυνούσε και φιλούσε χέρια μικρών και μεγάλων.

Μετά το χορταστικό φαγοπότι - η παροιμία λέει για την περίπτωση ότι το σκυλί δεν παχαίνει στον γάμο - και την κατανάλωση μπόλικου κρασιού άρχιζε ή μάλλον άναβε και έπαιρνε φωτιά ο χορός όπως το ήθελε η παράδοση. Την τιμητική τους είχαν ο νονός και η νονά, οι οποίοι πρώτοι έσυραν τον χορό, και ακολουθούσε η νύφη, ο γαμπρός, ο πατέρας και η μάνα του γαμπρού, ο πατέρας και η μάνα της νύφης και κατόπιν ο χορός γενικευόταν.

Το γλέντι εξακολουθούσε με αμείωτο κέφι και ζωηράδα όλη τη νύχτα αλλά και πολλές ώρες αφού είχε ξημερώσει. Ούτε τα πόδια πονούσαν όσους έπαιρναν μέρος σε αυτό ούτε το στόμα κουραζόταν από το τραγούδι. Κάποια ώρα όμως επερχόταν η κόπωση και κατά ομάδες άρχιζαν να αποχωρούν οι καλεσμένοι ευχόμενοι και πάλι στους νεονύμφους, η δε νύφη ανταπέδιδε τις ευχές με προσκνήματα και χειροφιλήματα.

Τη Δευτέρα το πρωί η νύφη και η πεθερά, με τη συνοδεία ενός μικρού αγοριού, θα επισκεπτόταν τη βρύση του Μαρότη, θα την άλειφαν με βούτυρο και θα την ασήμωναν με ένα μικρό νόμισμα ρίχνοντάς το στην ποτίστρα όπου έπιναν τα ζώα νερό. Στη νέα γειτονιά όλοι οι μεγάλοι, άντρες και γυναίκες, θα αποκαλούν το νέο μέλος αυτής "νύφη", και αυτή με τη σειρά της θα αποκαλεί τους μεν άνδρες "αφέντη", τις δε γυναίκες "κυρά".

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΜΑΣ

Με το φακό του Κώστα Κορκόντζελου

1

2

3

4

5

6

7

8

9

1. Οι ελπίδες του αύριο	6. Εκδήλωση
2. Εκδηλώσεις στην πλατεία	7. Οι μερακλήδες
3. Το χορευτικό μας	8. Χορός στην πλατεία
4. Αρτοκλασία	9. Ρογκατσάρια
5. Θεοφάνια	

Η ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Στο καλαντάρι του λαού μας ο Δεκέμβριος θεωρείται ιδιαίτερα "γιορτινός" λόγω των πολλών θρησκευτικών εορτών του, όπως του **Αγίου Διονυσίου** στις 17 του μήνα. Ο Δεκέμβριος ονομάζεται, μεταξύ άλλων, και "κυρ Λευτέρης" από την γιορτή του **Αγίου Ελευθερίου** στις 15 του μήνα που χαρίζει "καλή λευτεριά" στις έγκυες γυναίκες. Στης αγίας Άννας, στις 9 του μήνα, "η μέρα παίρνει ανάσα", ενώ στις 12, στην εορτή του **Αγίου Σπυριδώνα** "η μέρα παίρνει ένα σπυρί", αρχίζει δηλαδή να μεγαλώνει.

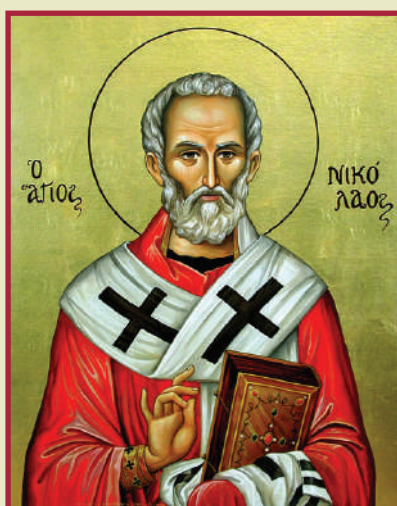
Στις αρχές, όμως, του μήνα έχουμε τα "Νικολοβάρβαρα" οπότε "κάνει νερά και χιόνια" όπως λέει ο λαός μας, ενώ οι ναυτικοί συμπληρώνουν: "Τ' αϊ-Νικολοβάρβαρα, κατεβασιές και χιόνια, μπουράσκας και τελώνια". Για τον χειμώνα γίνεται και η εξής αναφορά: "Η **Αγία Βαρβάρα** βαρβαρώνει (το κρύο), ο **Αϊ-Σάββας** σαβανώνει κι ο **Αϊ-Νικόλας** παραχώνει".

Στις 4 Δεκεμβρίου τιμάται επίσης και η μνήμη του αγίου **Ιωάννη του Δαμασκηνού** (674-749) που χαρακτηρίζεται ως "οικουμενικός διδάσκαλος" και με γνώσεις τόσες "ώστε με τίποτα δεν θα μπορούσε να καταταγεί δεύτερος όσων είναι ονομαστοί". Ο δε Νικόλαος Γ. Πολίτης μας λέει ότι:

"Σχετικώς με την συνεισφορά του στις καθημερινές λειτουργικές ανάγκες θυμίζουμε πως ολόκληρο το εικοσιτετράωρο η Εκκλησία αναπέμπει ύμνους που έχει γράψει ο Δαμασκηνός... Αντί άλλης κρίσεως για το ποιητικό του έργο, αρκεί να αναφερθεί πως το τροπάριο που ακούγεται σήμερα κυρίως στις νεκρώσιμες ακολουθίες, το "πάντα ματαιότης τα ανθρώπινα, όσα ουχ' υπάρχει μετά θάνατον", είναι από τα πρώτα που έγραψε".

Ο Δεκέμβριος, πάντως, όπως κι αν το δει κάποιος, είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένος με τον εορτασμό των Χριστουγέννων στις 25 του μήνα. Ο κύριος, μάλιστα, λόγος που έκανε την Εκκλησία να προσδιορίσει τον εορτασμό των Χριστουγέννων στις 25 Δεκεμβρίου είναι η προσπάθεια των Πατέρων, όπως αναφέρει ο **Πάπας Γρηγόριος Α'** "να μετατραπούν βαθμιαίως αι εορταί των εθνικών εις Χριστιανικάς", αφού η 25η Δεκεμβρίου ήταν για τη Ρώμη η κεντρική εορτή των **Σατουρναλίων** και της γέννησης του "αήττητου ηλίου", η γνωστή ως Dies Natalis Invicti Solis. Παράλληλα οι αρχαίοι Έλληνες γιόρταζαν τα **Κρόνια** (αφιερωμένα στον Κρόνο) και τα **Διονύσια**, καθώς επίσης και τα **Θεοφάνια** ή επιφάνεια του ηλιακού θεού Φοίβου-Απόλλωνα.

Τα **Σατουρνάλια** ήταν η αρχαιότερη γιορτή των Ρωμαίων και την απέδιδαν στον Ρωμύλο ή στους Πελασγούς. Ξεχώρισε όμως από τις άλλες αγροτικές γιορτές τους το 217 π.Χ. Οι γιορτές αυτές έπαιρναν

πανηγυρικό χαρακτήρα και είχαν κατακτήσει ολόκληρο τον ελληνορωμαϊκό κόσμο. Αρχίζουν με τα **Βρουμάλια** από τις 24 Νοεμβρίου έως τις 17 Δεκεμβρίου και ακολουθούσαν τα **Σατουρνάλια** από τις 18 έως τις 24 Δεκεμβρίου. Κατά την κεντρική ημέρα της γιορτής του "αήττητου ηλίου" στις 25 Δεκεμβρίου, εορταζόταν το γεγονός της τροπής του ηλίου, που άρχιζε και πάλι να ανεβαίνει στον ουρανό, να μεγαλώνουν οι ημέρες, και μαζί τους οι ζωογόνες ακτίνες του ηλίου ξανάκαναν τη Γη να καρποφορήσει.

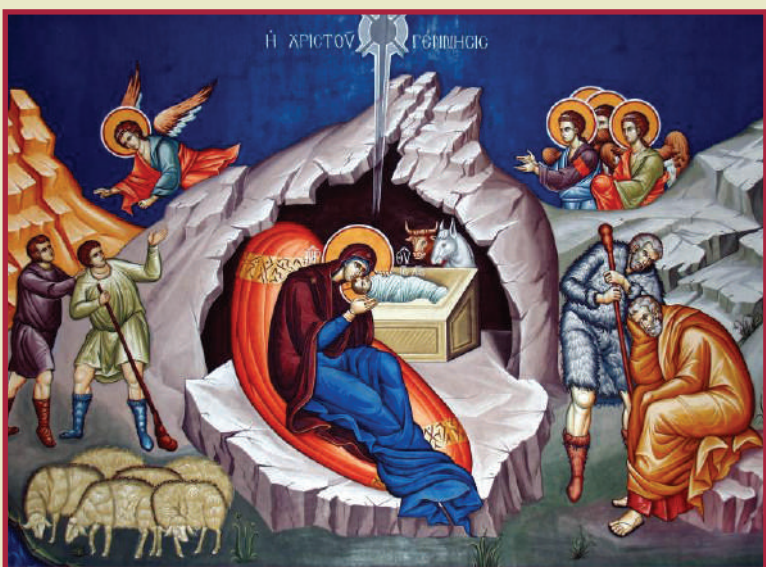
Επειδή, οι πρώτοι χριστιανοί ήταν εκτός νόμου στη Ρώμη, και δεν τους επιτρεπόταν να συναντιούνται ή να εκκλησιάζονται μαζί, οι συναντήσεις τους γίνονταν κρυφά και σε μικρές ομάδες στις κατακόμβες τους, όπου και τελούσαν τις θρησκευτικές τους εορτές. Για να αποφύγουν τους διωγμούς αποφάσισαν να γιορτάσουν τα **Χριστουγέννα στις 25 Δεκεμβρίου**, όταν οι Ρωμαίοι ήταν απασχολημένοι με τις δικές τους γιορτές των Σατουρναλίων. Μ' αυτόν τον τρόπο έλπιζαν να μην ανακαλυφθούν από τους εορτάζοντες Ρωμαίους.

Έτσι, η 25η Δεκεμβρίου ως ημέρα εορτασμού των Χριστουγέννων, καθιερώθηκε για πρώτη φορά στη Ρώμη κατά τα μέσα περίπου του 4ου μ.Χ. αιώνα, ενώ κατά τη διάρκεια της αυτοκρατορίας του Ιουστινιανού, τον 6ο αιώνα, ο εορτασμός των Χριστουγέννων στις 25 Δεκεμβρίου εξαπλώθηκε σ' ολόκληρη την Ανατολή εκτός από την Αρμενία όπου διατηρήθηκε ο συνεορτασμός στις 6 Ιανουαρίου.

Ο εορτασμός όμως των Χριστουγέννων την ίδια ημέρα που οι εθνικοί γιόρταζαν τα δικά τους Σατουρνάλια ή Κρόνια είχε και τις δυσμενείς του επιπτώσεις. Γιατί, σιγά-σιγά, και ιδιαίτερα μεταξύ του 5ου και 8ου αιώνα, πολλά από τα απαράδεκτα για την εκκλησία έθιμα των αρχαίων εορτασμών πέρασαν και στην Χριστιανική εορτή και ιδιαίτερα στο Βυζάντιο "όπου ο λαός τα ακολουθούσε με υπερβολή και γι' αυτό οι Πατέρες της Εκκλησίας ή οι Κανόνες των Συνόδων τα πολεμούσαν". Το 729 μ.Χ. μάλιστα ο Πάπας Ζαχαρίας αναγκάστηκε να απαγορεύσει με αυστηρότητα τους εορτασμούς των Χριστουγέννων του τύπου των αρχαίων Καλενδών.

Εντούτοις πολλά από τα έθιμα αυτά των Σατουρναλίων και των Καλενδών, που διαρκούσαν 12 συνολικά ημέρες, διατηρούνται ακόμη και σήμερα στους εορτασμούς του "Δωδεκαημέρου" του χρονικού δηλαδή διαστήματος μεταξύ των δυο μεγάλων ακινήτων εορτών της Χριστιανοσύνης των Χριστουγέννων στις 25 Δεκεμβρίου, και των Θεοφανίων στις 6 Ιανουαρίου

Ερανοσιτής

ΟΙ ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΑΙΟΙ

Συνέχεια από τη σελ. 1

αγωνιστών, 6.11.2021).

Άλλη φυλή οι Σαρακατσάνοι ;

Τυχαινεί να είμαι εκ μητρός, κατά το ήμισυ Σαρακατσάνος, παππούς μου ο Άγγελος Ακριβάκης, Σαρακατσάνος τσελιγκας, γνήσιος απόγονος κλεφταρματολών των Αγράφων (Φωτογραφία). Διερωτήθηκα λοιπόν, προς στιγμήν, αν, σύμφωνα με τα ανωτέρω, δεν ανήκω κατά το ήμισυ στην ελληνική φυλή. Κάτι τέτοιο θα μου δημιουργούσε υπαρκτό πρόβλημα. Ξαφνικά, η σκέψη μου γύρισε εβδομήντα χρόνια πίσω στο 1951. Ήμουν φοιτητής, όταν φιλοξενήσαμε για κάποιο διάστημα

Άγγελος Ακριβάκης, παππούς του συγγραφέα

μία θεία Σαρακατσάνα. Πνεύμα ανήσυχο, μας βομβάρδιζε με ερωτήσεις, παρατηρούσε και σχολίαζε τα πάντα. Μία μέρα την άκουσα να λέει στη μητέρα μου: "Αυτός (εγώ) τα μαυλάει τα κοριτσάκια". Επρόκειτο για ένα σχόλιο το οποίο αναφερόταν στις συχνές επισκέψεις που μου έκαναν διάφορα κορίτσια.

Δεν γνώριζα το ρήμα "μαυλάω" και ούτε το βρήκα στο νεοελληνικό μου λεξικό. Η απορία παρέμεινε μέχρι που απέκτησα το περίφημο αρχαιοελληνικό λεξικό LIDDELL - SCOTT του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης. Εκεί βρήκα ότι το ρήμα "μαυλάω" σημαίνει ασκώ σεξουαλική έλξη. Πάλι μου έμεινε η απορία πώς γνώριζε αυτό το αρχαιοελληνικό ρήμα η θεία Σαρακατσάνα. Είναι βέβαιο ότι δεν είχε ποτέ διδαχθεί αρχαία ελληνικά, αφού ούτε το Δημοτικό δεν είχε τελειώσει. Ούτε φυσικά στην Οξφόρδη είχε πατήσει το πόδι της.

Η απορία παρέμεινε μέχρι που έπεσε στα χέρια μου το βιβλίο του Νίκου Κατσαρού: "Οι πεντακόσιες αρχαιοελληνικές ρίζες του σαρακατσάνικου λόγου". Εκεί βρήκα το ρήμα "μαυλάω" με τη ίδια οξφορδιανή έννοια και με μία πρόσθετη, ιδιαίτερα σαρακατσάνικη έννοια: "Γοητεύω το κοπάδι και το κάνω να με ακολουθήσει".

Ο Νίκος Κατσαρός, Σαρακατσάνος εκ πατρός και μητρός, έζησε τα παιδικά του χρόνια την σαρακατσάνικη νομαδική ζωή και στη συνέχεια έγινε δικηγόρος, επί πολλά χρόνια βουλευτής και αντιπρόεδρος της Βουλής. Όταν αποσύρθηκε, έγραψε το δεύτερο μέρος του βιβλίου του προσθέτοντας άλλες πεντακόσιες αρχαιολογικές ρίζες του σαρακατσάνικου λόγου.

Εάν η γνησιότητα μιας φυλής κρίνεται από την γλώσσα που χρησιμοποιεί σε βάθος χρόνου, η ελληνικότητα των Σαρακατσάνων είναι αναμφισβήτητη. Να σημειωθεί ότι ο Νίκος Κατσαρός μελέτησε σε βάθος τα ομηρικά έπη και βρήκε περιγραφές ποιμενικής ζωής στον ελληνικό χώρο που παρουσιάζουν χαρακτηριστικές ομοιότητες με την σαρακατσάνικη ζωή, όπως την γνώρισε από κοντά ο ίδιος ο συγγραφέας.

Δεν είναι ίσως ευρέως γνωστή η ενεργός και μαζική συμμετοχή των Σαρακατσάνων στο κλεφταρματολίστικο κίνημα, κυρίως στην περιοχή των Αγράφων. Το κίνημα αυτό γιγαντώθηκε από τα μέσα του 18ου αιώνα, με κορυφαίο καπετάνιο τον Ξακουστό Σαρακατσάνο Αντώνη Κατσαντώνη. Στην πρώτη του ομάδα είχε μαζί του και τον Γιώργο Καραϊσκάκη, τον μετέπειτα θρυλικό στρατάρχη της Ρούμελης. Ο Καραϊσκάκης ήταν, τουλάχιστον εκ μητρός, Σαρακατσάνος.

Ο συγγραφέας Στέφανος Γρανίτσας γράφει: "Οι Σαρακατσάνοι έδωσαν στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα, εκτός από τον Κατσαντώνη, τον Λεπενιώτη, τον Στουρνάρη, τον Χαισιώτη, τον Τσόγκα, τον Λιακατά και χίλιους άλλους τουρκομάχους". Ο Λιακατάς οργάνωσε ένα σώμα διακοσίων ανδρών, οι πλείστοι των οποίων ήταν Σαρακατσάνοι. Το σώμα αυτό είχε διακριθεί στους αγώνες του Μεσολογγίου, ιδιαίτερα στην υπεράσπιση του Ντολμά. Μέλη του σώματος Λιακατά ήταν οι τρεις αδελφοί Μακρυγιάννη. Σκοτώθηκαν και οι τρεις κακτά την έξοδο. Μόνο ένας ήταν παντρεμένος. Τον γιό του Σπύρο μεγάλωσε ο παππούς του εκ μητρός, Ακριβός. Αυτός ήταν ο λόγος που ο Σπύρος, πατέρας του παππού μου Άγγελου, έμεινε ως Ακριβάκης.

Οι Σαρακατσάνοι, εκτός από την άμεση συμμετοχή τους στη κλεφτουριά, ήταν τροφοδότες και στήριγμά της. Το επιβεβαιώνει ο Καθηγητής Μαυρόγιαννης στο βιβλίο του "Οι Σαρακατσάνοι Θράκης, Κεντρικής και Ανατολικής Μακεδονίας". Γράφει ο Καθηγητής Μαυρόγιαννης :

"Οι Σαρακατσάνοι όχι μόνο επάνδρωσαν ένα μεγάλο μέρος του αρματολισμού και της κλεφτουριάς αλλά και τροφοδότησαν σε σταθερή και συνεχή βάση επί αιώνες τις ένοπλες ομάδες, πριν και κατά τον αγώνα της παλιγγενεσίας,

Τούτο εξηγεί και τις υφιστάμενες μαρτυρίες για την εκ του πλησίον διαβίωση Σαρακατσάνων και κλεφτών επαναστατών, και τις ταυτόχρονες μετακινήσεις των μεν και των δε στα καλοκαιρινά και χειμερινά βοσκοτόπια. Ιδιαίτερα κατά την Επανάσταση του 1821, οι Σαρακατσάνοι είχαν κυριολεκτικά επωμισθεί, αυτοβούλως και αφιλοκερδώς, την ευθύνη της επιμεληθείας στρατευμάτων πολλών περιοχών".

Η στενή σχέση Κλεφτουριάς και Σαρακατσάνων καταφαίνεται καλύτερα και από το γεγονός ότι, με τον ερχομό του χειμώνα, οι Κλέφτες αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τα βουνά και να ακολουθούν τους Σαρακατσάνους ως απλοί τσοπάνηδες ωστόσο "ανθίσει ο γαύρος κι'η οξυά", όπως λέει και το παρακάτω δημοτικό τραγούδι.

"Τα δέντρα μαραθήκανε, τα κορφοβούνια ασπρίσαν.

Πάνε να ξεχειμάσουν οι Σαρακατσάνοι.

Πάει κι'ο κλέφτης, ροβολάει, τα κορφοβούνια αφήνει.

Αλλάζει τα φορέματα και τρέχει σκοτισμένος

και δε γελάει το χέλι του, μον' σκύφτει το κεφάλι,

μετρώντας τα μερόνυχτα, την ώρα καρτερώντας,

ν'ανθίσει ο γαύρος κι'η οξυά, να ζώσει τ'άρματά του,

να σφίξει τα τσαρούχια του, να σκαπετήσει ράχες,

ν'ανέβει στα ψηλά βουνά, στα κλέφτικα λημέρια.

Να σμίξει με τη συντροφιά, την τέχνη του ν' αρχίσει,

να σφάξει Τούρκους σαν αρνιά και σαν παχιά κριάρια

και να σκλαβώσει μπέηδες και ξαγορές να πάρει."

Κοινή λοιπόν ήταν η λαχτάρα Κλεφτών και Σαρακατσάνων να επιστρέψουν στα βουνά όσον καιρό ήταν αναγκασμένοι να μείνουν στον κάμπο. Ιδιαίτερα για τους Σαρακατσάνους, η λαχτάρα αυτή εκφράζεται κατά τρόπο συγκλονιστικό με το παρακάτω ποίημα:

"Ήρθε παιδί η άνοιξη, ήρθε το καλοκαίρι.

Πάρτε, αρματώστε τα τραγιά, στολίστε τα γκεσέμια. (1)

Σ' αυτές τις μορφοκάλειες (2), βάλτε αργυρά κουδούνια,

μαυλίστε (3) τα κοπάδια μας, ούτε σκυλί μη μείνει,

να πάμε πάνω στ' Αγραφα, ψηλά στα κορφοβούνια,

οπ' έχει ο σταυραπτός φωλιά κι' η πέρδικα λημέρι."

Η σαρακατσάνικη ζωή, η οποία είχε κρατήσει τόσοι αιώνες, έπαψε στην ουσία να υπάρχει κατά την παραγμένη δεκαετία 1940 - 1950. Αντάρτες στα βουνά, εκκαθαριστικές επιχειρήσεις των κατακτητών, έδωσαν το πρώτο πλήγμα. Η χαριστική βολή ήρθε με τον μεγάλο εμφύλιο 1946 - 1949, όταν είχαν εκκενωθεί τα ορεινά χωριά και στα βουνά δεν υπήρχαν παρά στρατιώτες και αντάρτες σε συνεχή μεταξύ τους σύγκρουση. Υπό αυτές τις συνθήκες, πώς ήταν δυνατόν να επιβιώσουν οι ίδιοι και τα κοπάδια τους στους βοσκοτόπους των Αγραφιώτικων βουνών; Οι υπερήφανοι τσελιγκάδες, άρχοντες των βουνών, αναγκάστηκαν ν' αλλάξουν ζωή, να αλλάξουν επάγγελμα. Έγιναν έμποροι, επιχειρηματίες, επιστήμονες, πολιτικοί. Αρκετοί γνωστοί πολιτικοί, που έδρασαν στις μέρες μας, είναι σαρακατσάνικης καταγωγής: οι διατελέσαντες υπουργοί Σουφλιάς, Σούρλας, Ακριβάκης, οι υφυπουργοί Τσιγαρίδας, Κατσάρος, Σαλαγιάννης, ο διατελέσας αντιπρόεδρος της Βουλής Κατσαρός, κ.α.

Το ρέκβιєм της Σαρακατσάνικης ζωής περιγράφει γλαφυρά ο Γεώργιος Αγραφιώτης στο βιβλίο του "Οι Σαρακατσάνοι των Αγράφων". Ο Γιώργος Αγραφιώτης, αφού πέρασε τα παιδικά του χρόνια με τα κοπάδια, σπούδασε πολιτικές επιστήμες και νομικά, μετεκπαιδεύτηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες και διετέλεσε υψηλόβαθμο στέλεχος στην Τράπεζα της Ελλάδος. Διακατεχόμενος από έντονη νοσταλγία, επέστρεψε στα βουνά των Αγράφων το 1988 και ίδιού πώς παρουσιάζει τα συναισθήματα που βίωσε: "Ήταν ένα ταξίδι προσκύνημα στον τόπο που γεννήθηκα και έζησα τα ξέγνοιαστα παιδικά χρόνια. Αυτό όμως που είδα δεν περιγράφεται με λόγια. Μία καταθλιπτική ερημιά βασίλευε παντού. Ψυχή από ζωντανά δε φαινόταν να βόσκουν στ'απέραντα αυτά βοσκοτόπια, λες κι άνοιξε η γη και τα κατάπιε. Πουθενά αχός από κυπροκούδουνα, έρημα τα γρέκια επάνω στο ζυγό που έβγαιναν τα βράδια τα κοπάδια, χορταριασμένα τα ταμπούρια όπου κοιμόνταν οι τσοπαναίοι, πουθενά δεν ακούγονταν αλυχτήματα σκυλιών. Βλέποντας όλα αυτά ξανάρθε στη μνήμη μου όλη η ζωή των Σαρακατσάνων και άρχισαν να αναπλάθονται εικόνες από τα πρώτα χρόνια της ζωής μου που έζησα κοντά τους, από τη ζωή και τις διηγήσεις των γονιών μου και των συγγενών μου".

Νοέμβριος 2021

Σημειώσεις:

(1) Οι οδηγοί, οι μπροστάρηδες των κοπαδιών

(2) Οι ανοιχτόχρωμες προβατίνες

(3) Μαυλίζω ή μαυλάω (αρχαίο ρήμα) : α) καλώ, παρασύρω, ξεγελώ τα κοπάδια να με ακολουθήσουν β) ασκώ σεξουαλική έλξη.

Τα πέτρινα χρόνια της νιότης μας

Συνέχεια από τη σελ. 1

ο Φώτης και ο Λάμπρος Νικολόπουλος, ο (παπα)Βασίλης Αποστολός, ο Τασίος Γιαννιτάκης, ο Θωμάς Παπαδάκος και σιγά σιγά πολλά άλλα παιδιά.

Το πρώτο κορίτσι από το χωριό μας που πήγε στο Γυμνάσιο πρέπει να ήταν η Ρίτσα Αποστ. Παπαγεωργίου. Μετά ακολούθησαν πολλά άλλα.

Η πατρική μας κατοικία ήταν τότε στη Γρίδοβα(οικισμός του Αμαράντου). Κάθε Σάββατο το 'παίρνα ποδαρόδρομο από την Καρδίτσα για τη Γρίδοβα, για να γυρίσω την Κυριακή το βράδυ φορτωμένος με τρόφιμα για την επόμενη βδομάδα. Στον ποδαρόδρομο για την Καρδίτσα, με τα τρουβάδια στον ώμο, όταν έφτανα πιο κάτω από τη Σέκλιζα, εκεί που στρίβει ο δρόμος δεξιά και αρχίζει η μεγάλη ευθεία μέχρι το μύλο Κουκοζίκη, εκεί ήταν που μ' έπιανε η απογοήτευση. Μου φαινόταν πως το μεγάλο αυτό κομμάτι του δρόμου δεν θα τελείωνε ποτέ!

Την εποχή εκείνη κάποιοι χωριανοί πήγαιναν μια και δυο και τρεις (κάποτε) φορές την εβδομάδα στην Καρδίτσα και πούλαγαν καυσόξυλα (γυμναρόξυλα τα έλεγαν). Η καλή μου η μάνα λοιπόν, έφτιανε συχνά πίτα, για να μας τη στείλει με κάποιον που θα κατέβαινε στην Καρδίτσα με καυσόξυλα. Υπήρχε τότε μια γειτόνισσα που δεν έπαιρνε τον τρουβά με μισή οκά πίτα και έλεγε στη μάνα μου:

-Εγώ θα σπουδάσω τα παιδιά σου;

Δεν θα ξεχάσω όμως τη συχωρεμένη την Αγορή, τη γυναίκα του Ηλία Καλλιόφα, η οποία φώναζε στη μάνα μου από την προηγούμενη μέρα:

-Κυρά, ταχιά θα πάου στην Καρδίτσα, αν θέλεις να στείλεις τίποτα στα παιδιά... και με ένα κουτσό γαϊδουράκι εκτελούσε το γνωστό δρομολόγιο Γρίδοβα-Καρδίτσα και μας έφερνε κάθε φορά τον τρουβά με τη πίτα και τα άλλα επισιτιστικά προϊόντα.

Πολλές φορές όμως δεν πήγαινε κανένας από τη γειτονιά μας στην Καρδίτσα. Τότε η μάνα μου ετοιμάζε την πίτα και πολύ πριν χαράξει η μέρα περίμενε στις "Γκορούλες" να περάσει κανένας από το Γλαβά, τα "Κουμάσια" ή την "Κερασιά" (επίσης οικισμοί του Αμαράντου), να πάρει τον τρουβά. Κάποτε δεν πέραγε κανένας και η κακομοίρα η μάνα μου γύριζε άπραγη και απογοητευμένη, ύστερα από 3-4 ώρες βασιανιστικής αναμονής. Μπορείς να ξεχάσεις ποτέ μια τέτοια μάνα;

Πρέπει να ήταν γύρω στα 1950 ή 1952. Μένανε στο ίδιο δωμάτιο, εγώ, ο αδερφός μου ο Βασίλης, ο Δημήτρης Γρηγορίου και, αν θυμάμαι καλά, ο Βαγγέλης Τάκης. Το δωμάτιο ήταν μεγάλο. Στις δυο γωνίες είχαν τα κρεβάτια τους ο Μήτσος και ο Βαγγέλης, στην τρίτη γωνία εγώ με τον αδερφό μου και στην τέταρτη γωνία, πίσω από την πόρτα, είχαμε το τραπέζι. Το τραπέζι εκείνο ήταν γραφείο, ήταν και το εστιατόριό μας! Εκεί και η γκαζέρα για να μαγειρεύουμε, εκεί και το οψοφυλάκιο με τα τρόφιμα(ελιές, τραχανάς, τουρσί, ξινοτύρι, πατάτες κλπ.).

Θυμάμαι κάποτε, που ήταν σειρά μου να μαγειρέψω, θέλοντας να πρωτοτυπήσω και να προσφέρω μια ευχάριστη έκπληξη στους άλλους, αγόρασα κρυφά μακαρόνια. Το πρωί τα 'βαλα στην κατσαρόλα να βράσουν, αφού όμως τα είχα βάλει από το βράδυ στο μούσκιο, όπως με έμαθε η μάνα μου να βράζω τα φασόλια.

Τα μακαρόνια έγιναν λάσπη και φυσικά δεν τρώγονταν. Και το κακό ήταν πως όχι μόνο δεν τρώγονταν, αλλά, που είχα ξεδέψει να τα αγοράσω και ήμουν υποχρεωμένος να φτιάσω άλλο φαγητό. Και, όταν ήρθε η ώρα να τα πετάξω, πού να τα πάω; Τότε δεν υπήρχαν κάδοι απορριμμάτων, αλλά ένας γκαζοντενεκές, που τον άδειαζε, κατά καιρούς, ο "Νταμάνικας" με το κάρρο. Τα 'βαλα στον πάτο του τενεκέ, να μη φαίνονται. Όταν όμως γύρισε ο τενεκές για ν' αδειάσει, βγήκαν στην κορυφή πάνω πάνω. Και, όταν τα είδε η σπιτονοικοκυρά μας, ένιωσα τη ντροπή της ζωής μου...

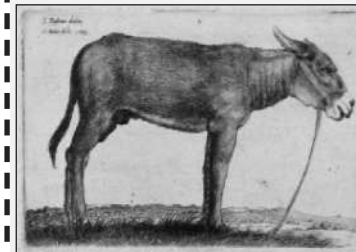
Μύθος του Αίσωπου

Η κατσίκα και το γαϊδούρι

Κάποτε, μια κατσίκα κι ένα γαϊδούρι ζούσαν μαζί σε μια φάρμα. Η κατσίκα ζήλευε πολύ το γαϊδούρι γιατί ο ιδιοκτήτης τους, το τάζε περισσότερο. Μια μέρα η κατσίκα είπε στο γαϊδαρο:

Μπορεί να σε τάζει περισσότερο, αλλά το κάνει γιατί σε τιμωρεί. Σε έχει όλη μέρα σε δουλειές του χωραφιού και μετά σε βάζει να κουβαλάς φορτία. Νομίζω πως πρέπει να ξεκουραστείς κι εσύ κάποια στιγμή. Προσποιήσου ότι πέφτεις σε κάποια λακούβα κι ότι χτύπησες. Είναι ο μόνος τρόπος για να μην κάνουν κάτι.

Ο γαϊδαρος την πίστεψε και την επόμενη μέρα έπεσε σε μια λακούβα και έκανε τον χτυπημένο. Το αφεντικό τους, φώναξε τον γιατρό ο οποίος αφού εξέτασε το γαϊδούρι, είπε ότι πρέπει να του δώσουν να πει ζωμό από πνευμόνι κατσίκας για να γιαιτρευτεί. Έτσι κι έγινε. Έσφαξαν την κατσίκα κι άρχισαν να γιαιτρεύουν τον γαϊδαρο.

Με την διήγηση αυτή ο Αίσωπος θέλει να μας πει ότι όποιος προσπαθεί με ύπουλους τρόπους να καταφέρει κάτι, γίνεται αυτός θύμα στο τέλος. "Όποιος σκάβει το λάκκο του άλλου, πέφτει ο ίδιος μέσα".

Ορεινογραφίες Άνθρωποι και βουνά

Ίταμος, υψ. 1.504¹ μ. στα Ανατολικά Άγραφα

Του Τάκη Ντάσιου*

Επιτέλους, φτάνω στη Ραχούλα που είναι μεγάλο χωριό απλωμένο δεξιά και αριστερά πάνω σε ράχες. Φτάνω σε πλατεία, το πρωινό λεωφορείο, στο καφε-νείο κόσμος πολυς, ανάμεσά τους και ο παπάς. Σταματάω για ερωτήσεις. Ρωτάω εάν βγαίνει ο δρόμος έως το Παλαιοζωγλόπι και αναλαμβάνει ο παπάς να βοηθήσει, ενώ εξηγώ ότι "έχω δικό μου όχημα και θέλω να πάω εκεί, και να περπατήσω στον Ίταμο". "Πάει ο δρόμος έως τη Βρύση του Ίταμου", παίρνω την απάντηση που θέλω. Στο χωριό υπάρχουν σπίτια παλαιά και νέα. Στην είσοδο του χωριού, πινακίδα ενημερώνει τους επισκέπτες, ότι το χωριό έχει 800 κατοίκους και βρίσκεται σε υψόμετρο 350 μ..

Αφήνω τη Ραχούλα και παίρνω το δρόμο για το Παλαιοζωγλόπι. Μέσα από έναν στενό δρομάκο, του χωριού - άμα δεν ξέρεις - καταφέρνω και πιάνω τον χωμάτινο σωστό δρόμο που πρέπει να ακολουθήσω. Διαβάζω, αριστερά Αμάραντος 8 χιλ. και δεξιά ένδειξη Παλαιοζωγλόπι, και Βρύση Ίταμου. Το τοπίο είναι υπέροχο. Εδώ και εκεί συστάδες αγροικιών, μέσα στα απογυμνωμένα, λόγω εποχής, δένδρα, που μοιάζουν με φωλιές πουλιών. Ρεματιές μικρές, και μεγάλες ολούθε. Στα δεξιά μου, κυλάει ο ποταμός Καραμπάλης, με μπλόικο νερό. Εδώ και εκεί καλύβες. Ανάμεσα στα δένδρα οξιάς, δάσος, ξυλοκατασκευές όμορφες, με τσίγκια από πάνω, για ασφαλέστερα. Στα δεξιά της ρεματιάς, δίπλα στο ποτάμι, περνά το παλιό μονοπάτι το οποίο ήταν μουλαρόδρομος, καλογραμμένο και με στέρεα υποδομή, όπου δεν θα μπορούσε να ξεσarıσει. Προσπερνώ "ωραί-α" βράχια με βουσούλα. Σταματώ και διαβά-ζω ότι ανεγέρθη η βρύση στα 1958, υπό προεδρία Ζαχαρή Χρήστου. Πολύ όμορφη κατασκευή.

Τα ρέματα καταβάζουν συνεχώς τα νερά τους. Είναι και ο καιρός τους, μέσα Γενάρη, εάν δεν έχουν τώρα πότε θάχουν! Να το ποτάμι, κλέβει την παράσταση, με τις "λουμπες", λιμνούλες που συγκεντρώνεται το νερό. Συνεχίζω και στα δεξιά μου εικονοστάσι παλαιό, πάνω στο μονοπάτι. Η κίνησή μου γίνεται κατά μήκος του ποταμού, πλατάνια γύρω, φτάνω σε κόμβο. Εικονοστάσι άσπρο και πινακίδα παλιά πάνω σε δένδρο, που γράφει Παλιό Ζωγλόπι και δείχνει το βέλος κάτω, προς το ποτάμι. Νέα πινακίδα, γράφει: Ίταμος Ραχούλας 6 χιλ. υθεία. Ακολουθώ στα σίγουρα την ένδειξη Ίταμος Ραχούλας. Σταματώ κάτω από το Παλιό Ζωγλόπι, σ' ένα τόπο, που είναι απλά υπέροχος. Αγροικίες, ποιμενικές, μαντριά, όλα καμωμένα από ξύλο. Εδώ είναι το παλιό χωριό, εδώ ήταν πρώτη οικιστική εγκατάσταση, που καταλαμβάνει μεγάλη έκταση γύρω από την ρεματιά του ποταμού Καραμπάλης. Όλα τα στοιχεία της φύσης αυθεντικά και οι ανθρώπινες επεμβάσεις, τόσο, όσο χρειάζεται. Τα κτίσματα: αγροϊ-κίες, εκκλησιές, εικονοστάσια, μονοπάτια, πεζούλια με τη χρήση του ξύλου, οξιάς ελάτης Ίταμου, χρησιμοποιούνται σε ξυλο-κατασκευές, φράχτες, καλύβες, μαντριά, στέγες, γεφυράκια. Όλα αυτά συγκροτούν ένα φυσικό, πολιτισμικό σχολείο αυθεντικής περιβαλλοντικής μελέτης

Περιδιαβαίνω στον Παλιό οικισμό, εκκλησιά πλατυμέτωπη, της Αγίας Παρα-σκευής, με λίγες αγιογραφίες, και ακόμη η Παναγία (Κοίμηση της Θεοτόκου) και ο Προφήτης Ηλίας, κτίστηκαν περίπου πριν 2

αιώνες. Σπίτια δίπλα πέτρινα, με σχι-στόπλακα στην οροφή. Παλιά και άλλα νεότερα. Καλυβόσπιτα με λεπτό ξύλο οξιάς και λάσπη στα τοιχία (αποθηκευτικοί χώροι) στις μέρες μας.

Συνεχίζω ν' ανεβαίνω το δρόμο (καλο-πατημένος), βλέπω καλύβια εδώ κι εκεί και νερά να τρέχουν. Συναντώ διασταύρωση με ένδειξη δεξιά (βέλος) Παναγία. Συνεχίζω αριστερά και έξω απ τον Παλαιοζωγλόπι, πινακίδα με ένδειξη Βρύση Ίταμου 4 χιλ. Φτάνω στην Βρύση Ίταμου. Κατασκευαστικός χώρος, όπου υπάρχουν και σπίτια, παραθε-ριστικός οικισμός με καμιά 15αριά σπίτια. Εδώ έγινε το 5ο Αντάμωμα Αγραφιωτών στις 8 Αυγούστου 1993. Σημείωση: Ένας δρόμος έφευγε αριστερά, πριν το διάσελο (σημ. Κρανιά), οδηγεί σε άλλο παραθεριστικό οικισμό. Το διάσελο είναι σε ύψος 1.069 μ. και προσφέρει υπέροχη θέα.

Είμαι καθισμένος στο διάσελο και έχω απλώσει τους χάρτες. Μελετώντας την χαρτογραφία στο βορεινό σημείο, Σταυρός, Κοιτάζοντας Νότια - απ όπου μπορώ να έχω τώρα καλύτερη θέα των πραγμάτων. Βρίσκομαι στο διάσελο Ίταμου, ύψ. 1.069 μ., εκεί που σμίγουν και διέρχονται τέσσερις δρόμοι που κατευθύνονται προς τους οικισμούς: Ραχούλας, Καστανιάς, Ανθηρό και Γιαννουσαίικα. Απ τα χωριά αυτά μπορούν να γίνουν αναβάσεις και προ-σεγγίσεις στις κορφές του Ίταμου. Απ εδώ περνούσαν τα παλιότερα χρόνια και δια-νυκτέρευαν και οι νομάδες Σαρακατσαναίοι το Φθινόπωρο, κατεβαίνοντας απ τα ψηλώματα προς τον κάμπο, την πρώτη μέρα, έχοντας αφήσει πίσω τους τα ψη-λώματα της Νιάλας.

Απ' το διάσελο Ίταμου, απ τα βόρεια με κατεύθυνση ΝΑ. ανεβαίνει κανείς στην πρώτη κορφή, Ανώνυμη², 1.270 μ., στη συνέχεια στην Κορυφή (Ίταμος), [τρεις κορφές] 1.490 μ., - 1.506 μ., - 1.312 μ., μετά τοποθεσία Σάρα και κατεβαίνοντας απλώ-νεται το ανάγλυφο του βουνού σε τρεις κορφές Τρίκορφο, 1.350 μ., Γιώτη, 1.280 μ., και Κούρμος, 1.262 μ.,

Απ' τον ορεινό όγκο του Ίταμου διέρχεται η διαχωριστική γραμμή των νομών Καρδίτσας και Ευρυτανίας. Αυτή έρχεται απ το Καπροβούνι, 1.447 μ, ανερχεται στην κορφή Κούρμος, 1.262 μ., - Κορυφή, 1.312 μ. - Κορυφή 1.060 μ., γυρίζει στην Σάρα, πιάνει την Τρίκορφο, 1.350 μ., διέρχεται απ την Κορομηλιά, 1.122 μ. και πάει στο χωριό Ανθηρό.

Απ' τον Ίταμο διέρχονταν και τα πρώτα σύνορα Ελλάδας -Τουρκίας, 1832, "...απ το χωριό Μούχα η "γραμμή" ανεβαίνει για περίπου 5 χιλ. ως την πηγή του κύριου και κεντρικού ποταμού (Μέγδοβα) στο όρος Ίταμος, μια αξιοσημείωτη πεικώφυτη διπλή κορυφή. Από το όρος Ίταμος ακολουθεί την κορυφογραμμή των οποίων οι κύριες κορυφές ονομάζονται Καπροβούνι και Βούλγαρη, σε νότια - νοτιοανατολική κατεύ-θυνση για περίπου 22,5 χλμ. Ως την κορυφή της Βρύσης του Ζαχαράκη...].

Απ' τα απομνημονεύματα του Άγγλου οροθέτη, συνταγματάρχη G.Baker, 1837, Royal Geographical Society, στο (Σταμέλλου Στέφανου 2018:76)

Απ' εδώ, πεζός πια, με κίνηση στα αριστερά φεύγει μονοπάτι που ψηλώνει για τις κορφές του Ίταμου, 1.490 μ. Το ψηλό, πάνω μέρος του Ίταμου συγκροτείται από

τρεις κορυφές ύψους, 1.270 μ., 1490 μ. και 1.504 μ.. Ο χάρτης ΓΥΣ, φύλλο Φουρνά κλίμακας 1:50.000, εκδ.1971, αναφέρει τον Ίταμο Κορυφή. Η κορυφογραμμή του Ίταμου αποτελεί την διαχωριστική γραμμή νομών Καρδίτσας - Ευρυτανίας. Ανεβαί-νοντας στην κορυφογραμμή του τρίκορφου βουνού, ακολουθώντας μονοπάτι, που κι-νεείται σε δασωμένο πεδίο και ελίσσεται στα βραχώδη των κορφών. Ο Ίταμος βρίσκεται ανάμεσα στις δυο ροές των ποταμών Καραμπάλης και Καλέντζη. Η θέα απ τις κορφές είναι ξεχωριστή. Στα αριστερά μου, Νότια, ανοίγεται ένα βύθισμα και διακρίνω το Βελούχι (Τυμφορητός), και τον όγκο Παπαδημήτρη. Στα Δυτικά, Πέντε Πύργοι, Νιάλα και τελειωμό δεν έχει. Ακόμη, απ την κορυφογραμμή του Ίταμου, ακολουθώντας νοερά με τη ματιά τη κοιλιά του Μέγδοβα ποταμού φτάνεις στη Σβώνη.

Ο καιρός κρατάει μεσοχειμώνα. Όταν έχω παραχορτάσει, παίρνω το δρόμο της επιστροφής. Κατεβαίνοντας σκέφτομαι: ο Ίταμος είναι υπέροχος τόπος, που αξίζει να γυροφέρνει κανείς εδώ μέσα και προς άλλες κατευθύνσεις, όχι μόνον τα κορφο-βούνια, αλλά και οι χαμηλότερες πορείες ανάμεσα σ αυτές έχουν πολύ μεγάλο ενδιαφέρον. Πορείες πάνω στα παλιά μο-νοπάτια που επικοινωνούσαν από μικρο-οικισμό σε ποιμενικές εστίες, από χωριό σε χωριό, προσφέρουν πολλές συγκινήσεις, γεύσαι πρωτόγνωρα πράγματα και μαθαίνεις τις ρίζες του τόπου μας

Πέφτω στη ρεματιά του ποταμού Καραμπάλης (Παλαιοζωγλόπη ρέμα), όπου τώρα την παράσταση κλέβουν οι διάφορες εικόνες του νερού με το φως του ήλιου και το κελάρισμα των νερών που τρέχουν. Επιστρέψω στο χωριό Ραχούλα, αφού πέρασα πρώτο από τον συνοικισμό Καμάρι (σημ. Καμάρια). Κάνω κίνηση δεξιά, πριν το χωριό της Ραχούλας, διαβάζω ένδειξη Αμάραντος 8 χιλ. και Σαραντάπορο 17 χιλ. Ο δρόμος είναι δημοσίαι, ψηλώνει για να βγει και περάσει διάσελο. Από τα 400 μ. ανεβαίνει στα 800 μ.

Τούτη την ώρα, έχει ένα φως υπέροχο. Συννεφάκια στοιβαγμένα το ένα δίπλα στο άλλο σχηματίζουν ένα στρώμα, πάπλωμα πάνω απ τις κορφές του Ίταμου, στις οποίες "φοντάρουν" μέσα σ αυτό το γαλακτερό στρώμα, τα έλατα των κορφών. Απλά όνειρο ήταν, αλλά έχει και συνέχεια. Το σύννεφο αυτό είναι το κάτι άλλο καθώς έχω σταματήσει και το παρατηρώ. Κινούμαι σε μεσοράχη τώρα και θα πρέπει να πέσω απ την πίσω μεριά και δεν λέω ν' αφήσω το σύννεφο-στρώμα που πάει και πάει περνώντας και χαϊδεύοντας από κορφή σε κορφή. Συνεχίζω, απομακρυνόμενος απ την περιοχή, αλλά κάθε τόσο σταματώ, γυρίζω πίσω και απολαμβάνω τη θέα των χιονι-σμένων Αγραφιώτικων κορφών και δεν θέλω να ξεκολλήσω... Έτσι που το πάω, θα μ' εύρει η νύχτα και δεν με βλέπω να γυρνάω!.. Γενάρης, 1994

Σημ.: 1. Πρόκειται για τη διδυμη ανατολική κορυφογραμμή.

2. Πρόκειται για τη θέση "Ρούπ" Λάκκα".

*Απ' ότι μπορεί κανείς να συμπεράνει από τις σημειώσεις του, ο Τάκης Ντάσιος, για ν' αποτολήσει περιήγηση στα μέρη μας, Γενάρη μήνα του 1994, πρέπει να είναι "αθεράπευτος" φυσιολάτρης. Στο κείμενό του γράφει πολύ κολακευτικά σχόλια για τις ομορφίες του χωριού μας, το οποίο, όπως γράφει, για πρώτη φορά επισκέπτεται. Προσπαθώντας όμως να τοποθετήσει επί του εδάφους τοπωνύμια που είναι σημειωμένα στο χάρτη, περιπλέκει τα πράγματα και μπερδεύει τον αναγνώστη. Αυτό δεν μας εμποδίζει να τον ευχαριστήσουμε για τις όμορφες και λεπτομερείς περιγραφές του.

Στη δύση της μέρας, στη δύση της ζωής ...κάπου στην Αιτωλοακαρνανία!

- Α μαρή Ρηγιό μου, κόσμειφε και συ λίγο, μη μας πάρει η νύχτα. Σε λίγο θα προβάλλει ο αποσπερίτης και εμείς ακόμη στο δρόμο είμαστε.

Η Ρηγιό, η γαϊδούρα της Αγλαΐας, λες και την κατάλαβε, της αντιγύρισε την κουβέντα της μ' ένα παρατεταμένο γκά-ρισμα.

- Τί να μου πεις και εσύ κακομοίρα μου. Έχεις τα χιλια δίκια σου, έτσι που σε φόρτωσα, αλλά μήπως ευκαιρώ να ηγαινοέρχομαι για ξύλα; Φορτωμένη και εσύ, φορτωμένη και εγώ. Άμ, να προλάβουμε τώρα που έχει καλές μέρες ακόμη, γιατί έτσι και αρχίσουν οι βροχές, αλίμονο μας.

- Μαρή Αγλαΐα μ', με τη γαϊδούρα μιλάς; Μπα σε καλό σου. Μη μου πεις ότι σου αποκρένεται κιόλας.

- Μου αποκρένεται, μου αποκρένεται, αλλά μόνο εγώ την καταλαβαίνω. Για πού τόβαλες κοντόβραδο μαρή Ασπασία;

- Μέχρι του κυρ Γιώργη, με ειδοποίησε η θυγατέρα του, να πάω να του κόψω βεντούζες.

- Καλά και η Γιώργαινα;

- Φοβάται να τις κόψει. Γι' αυτό πάω.

- Και που μωρέ πλευριτώθηκε καλο-καιριάτικα;

- Που να ξέρω, τώρα που θα πάω θα μάθω.

- Άντε στο καλό και δώσε και τα περαστικά και από μένα.

Κόντευαν να φτάσουν στο σπίτι, η Αγλαΐα ξεκρέμασε το πλεκτό από το λαιμό της, και τόριξε μες στο σακούλι που είχε για το εργοχείρο της.

"Δεν λέει να αυγατέψει και αυτή η κάλτσα. Κάτι έχουν πάθει τα μάτια μου. Πλέξε - ξήλωνε συνέχεια με αυτή την φτέρνα. "Άμ της νύχτας τα καμώματα τα βλέπει η μέρα και γελά", έλεγε η γιαγιά μου, αλλά σάματις έχω χρόνο την ημέρα να πλέξω. Μωρ δε ξηλώνω τίποτε! Ας τις φορέσει και έτσι. Σιγά μη τηράξουν τον πάππο στα ποδάρια του, άσε που δε θα φαίνονται οι φτέρνες παρά μόνο ότι ξεποδένεται μέσα στο σπίτι. Ε! ας φοράει και πατίκια. Να είναι και πιο ζεστά τα ποδάρια του".

Έφτασαν στην αυλόθυρα. Η Αγλαΐα έδωσε τη Ρηγιό από μια σιδεριά, που ήταν γι' αυτό τον σκοπό, κοντά στην αυλόθυρα.

- Πάω να ξεζαλικωθώ και έρχομαι και για την αφεντιά σου. Μόνο μη μου ρίξεις κανένα παραπονεμένο γκάρισμα. Έρχομαι αμέσως.

Σήκωσε η Αγλαΐα το μάνταλο και άνοιξε την αυλόθυρα. Πήγε κοντά στη στοιβα με τα ξύλα. Ξέλυσε την τριχιά και ξεζαλικώθηκε.

- Ά εδώ είσαι; Εγώ μια φορά στα έφερα. Τώρα σειρά σου, να τα κόψεις με το τσεκούρι, είτε στον άνδρα της που βγήκε από το μαγεριό.

- Άργησες και ανησύχησα.

- Άσε τις κουβέντες και σύρε να φέρεις τη Ρηγιό μέσα, να ξεζαφρώσει η δόλια.

Ο Λευτέρης δεν της είπε κάτι άλλο. Άνοιξε και τα δύο φύλλα της αυλόθυρας και έβαλε τη γαϊδούρα μέσα. Γρήγορα και οι δύο την ξεφόρτωσαν.

- Άντε έλα να σου δώσω να φας και να σε ποτίσω, της είπε ο Λευτέρης χαϊδεύοντάς την στο σβέρκο. Ευτυχώς που έχουμε και εσένα. Σε παραφορτώ-νουμε άλλα τί μπορούμε να κάνουμε; Γεράσαμε Ρηγιό μου, γεράσαμε.

- Την άρμεξες την γίδα; για να πάω;

- Την άρμεξα, την άρμεξα. Έβαλα και τις κότες μέσα. Μην έχεις έννοια γι' αυτά. Άντε να ξεποστάσεις και να φάμε μια μπουκιά ψωμί.

- Λέω να ηγανίσω κανένα αυγό σήμερα, να φάμε.

- Μα η θυγατέρα μας, μας λέει ότι δεν κάνει. ότι έχει χολη... τέλος πάντων κάτι με την χολή, δε θυμάμαι.

- Να μην σιγά! Εμένα οι πάπποι μου συνέχεια αυγά έτρωγαν. Ξέρεις πόσο χρονών πήγε ο πάππος μου; 97 και η γιαγιά μου 88 και δε θα πέθαινε γιατί στεκόταν μια χαρά, αλλά εκείνο το πέσιμο στα σκαλιά που πάτησε στο παγωμένο χιόνι, την σακάτεψε.

Σαν απόσωσαν το βραδινό τους, βγήκαν έξω στην αυλή για να τους δροσίσει λίγο το αεράκι.

- Έριξες τίποτε επάνω σου; Έχει λίγο δροσούλα. Μην πλευριτώσεις; Εσύ σαν τον κυρ Γιώργη. Συνάντησα την Ασπασία, που πήγαινε να του κόψει καλοκαιριάτικα βεντούζες.

- Μα εκείνος έκανε το παλληκάρι και πήγε και έριξε βουτιές στο ποτάμι. Άμ τάθελε και τάπαθε.

- Ά μπα; είπα και εγώ... Δε μου λες, ούτε και σήμερα είχαμε κανένα γράμμα από τα παιδιά;

- Ώ μωρέ γυναίκα, είχαμε. Ξέχασα!

- Τί γράφουν είναι καλά;

- Δεν το διάβασα! Να πάρτο και σύρε μέσα να το διαβάσεις.

- Τί δεν το διάβασες; Αφού είναι ανοιχτό!

- Το άνοιξα να δω, μήπως έχει κανένα μάρκο.

- Μωρέ αφορεσμένε, μόνο τα φράγκα σε νοιάζουν;

- Ωχι! μη με αποπαίρνετε! ήθελα να ξεφλήσω τον μπακάλη και πήγα και πήρα και λίγο κρέας για την Κυριακή. Σάματις και τα πήρα για πάρτη μου, κάνεις.

- Αυτό, έλειπε!

- Άσε που δεν είχα και τα ματογούλια μαζί μου.

- Καλά - καλά.

Η Αγλαΐα έτρεξε να διαβάσει το γράμμα.

- Ά χορεύουν τα γράμματα και δε μπορώ. Διάβασέ το μωρέ γιατί κάτι έπαθαν τα μάτια μου, ούτε να διαβάσω, ούτε να πλέξω. Κάτι πρέπει να κάνω.

- Καιρός να βάλεις και εσύ ματογούλια βέβω μου. Τί, μόνο εγώ;

Ο Λευτέρης φόρεσε τα γαλιά του και άρχισε να διαβάσει το γράμμα.

- Νάναι καλά τα παιδιά μας, η Παναγία να τα προστατεύει και όλα τα παιδιά του κόσμου, είτε η Αγλαΐα, σαν απόσωση το γράμμα ο Λευτέρης.

- Λοιπόν κανόνισε, πότε θα πάμε στο γιατρό.

- Καλά, ξάπλωσε τώρα και σαν απο-σώσουμε τις δουλειές και είμαστε έτοιμοι για τον χειμώνα, κατά το χινόπωρο θα πάμε. Άντε καληνύχτα.

Η Αγλαΐα φόρεσε το άσπρο νυχτικό της, ξέπλεξε τις κοτσίδες, έκανε τον σταυρό της, έσβησε τη λάμπα και έγειρε στο κρεβάτι.

"Άντε βασανισμένο μου κορμί, ξεκουράσου λίγο. Τί να μας κάνουν και αυτά τα παιδιά; Και αυτά για ένα καλύτερο αύριο ξεντεύτηκαν. Να μου στέλνουν περισσότερα λεφτά, μας γράφουν. Δε χρειάζεται. Όσο αντέχουν ακόμη τα ποδάρια μας θα πορευόμαστε μόνοι μας"

Αρετή Γραμμόζη

Γράφει η Λαογράφος
Σούλα Τσόκα-Κάμπα

Ασχολίες των τσοπάνηδων

Από το βιβλίο της "Λαογραφικά Αργιθέας Αγράφων"

Πώς αντιμετώπιζαν τα άρρωστα ζώα

Τα ζώα παρουσίαζαν διάφορες αρρώστιες που τα παλαιότερα χρόνια οι τσοπάνηδες τις αντιμετώπιζαν με πρακτικά μέσα. Συγκεκριμένα, για την ψώρα, που την έλεγαν μπουτσισμα, και που παρουσιαζόταν με σπυριά γύρω από το στόμα του ζώου και δεν μπορούσε να φάει, άλειβαν το μέρος αυτό με θειάφι και λάδι.

Για την παρμάρα, δηλαδή, όταν το ζώο δεν μπορεί να περπατήσει, έχουν το παρμαρόχορτο, που το ξηραίνουν, το κάνουν σκόνη και του δίνουν να φάει με αλάτι και πίτουρα.

Για τη γενική αδιαθεσία του ζώου χρησιμοποιούσαν τη σκόνη από ένα φυτό που το έλεγαν σκάραρη και του τόνιζαν να το πιεί με νερό, ενώ για τα τσιμπούρια αλείβανε ολόκληρο το κορμί του ζώου με λάδι.

Για να μην τα φτύνει η μύγα χρησιμοποιούσαν το κατράμι, ένα υγρό που είναι μαύρο, σαν πίσσα.

Στην πληγή που δημιουργείται από δάγκωμα λύκου σε πρόβατα ή γίδια, βάζουν επάνω θειάφι με λάδι.

Όταν πονούσαν τα μάτια τους σε σημείο που να μην βλέπουν, ρίχναν σ' αυτά αλάτι και τρυπούσαν τα αυτιά με κόκκινη κλωστή, ενώ όταν κούτσαιναν και έφευγε το νύχι τους, έβαζαν νερό με γαλαζόπετρα και τα υποχρέωναν να πατήσουν μέσα σ' αυτό. Έτσι ψήνονταν τα νύχια τους και τα πρόβατα γίνονταν καλά.

Όταν είχαν βήχα, βράζανε κεδρόσπορο και τα πότιζαν.

Εκτός από αυτά, πολλοί τσοπάνηδες χρησιμοποιούσαν για τις αρρώστιες των ζωντανών τους διάφορες θεραπευτικές μεθόδους, ακόμα και ξόρκια και πολλές φορές κρατούσαν μυστική από τους τσοπάνηδες τη μέθοδο θεραπείας!

Για τα χοντρικά πράματα (άλογα, μουλάρια και γελάδια), όταν είχαν πονόκοιλο, τα κάπνιζαν με άχυρο, και όταν είχαν βήχα -ειδικά τα γελάδια- τους έδιναν να φάνε, μαζί με τα πίτουρα και το αλάτι, τριμμένο αγριοκάστανο.

Το αρμάτωμα

Οι τσοπάνηδες συνήθιζαν να βγάζουν από τα μαντριά τ' αρνιά και τα κατσίκια τη Μεγάλη Πέμπτη και μερικές φορές του Αϊ-Γιωργιού. Τότε τα αρμάτωναν κιάλας, τους έβαζαν δηλαδή τα στεφάνια στο λαιμό, που οι ίδιοι τάφτιαχναν, με κουδούνια για τα πρόβατα και κυπριά για τα γίδια. Το αρμάτωμα έπαιρνε πανηγυρικό χαρακτήρα. Πρώτα διάλεγαν τα καλύτερα ζώα για να τα χρησιμοποιήσουν για γκεσέμια. Γίνονταν δε συναγωνισμός, ποιος θα βάλει τα καλύτερα κυπριά και κουδούνια!

Ήταν τόση η ικανότητα που είχαν οι τσοπάνηδες να ξεχωρίζουν από τα κυπροκούδουνα των κοπαδιών τους, ώστε να μπορούσαν να καταλάβουν, όταν σκάζιζαν τα πράματα, ιδιαίτερα στο νυχτοσκάρο, πού βρίσκονταν. Στο αρμάτωμα δεν έλειπαν και τα τσοπάνικα τραγούδια, που μιλούσαν για τη δική τους ζωή, που είχαν μια νοσταλγική έκφραση και στο στίχο και στη μελωδία τους. Μιλούσαν για τους καμημούς των βλάχων στα χειμαδιά, τη λαχτάρα για την επιστροφή στα βουνά για το ξεκαλοκαίρισμα και άλλα, όπως το παρακάτω:

Δε σ' άρεσαν βλαχόπουλα,
βλαχούλα καλλονή μου,
παιδιά τσελιγκοπαίδια,
κι αγάπησες τον χωριανό,
τον παλιογκαραγκούνη.
Τ' αμπέλια θέλουν σκάψιμο,
τα στάρια θέλουν θέρο
κι εσύ να σκάψεις δε μπορείς,
τα στάρια να θερίσεις.
Εσύ το κάμα δε βαστάς,
Ζεστό νερό δεν πίνεις,
εσύ θέλεις κρύο νερό,
κι ελάτινη δροσούλα.

"Λαογραφικό Τετράδιο Αργιθέας" Απ' τα παληά, απ' τα θ'κά μας!!!

Μια γνήσια λαογραφική καταγραφή από το Μενέλαο Νικ. Παπαδημητρίου

31 Ιουλίου 2021 εδώ στον Κούκο Ανηθρού Αργιθέας Καρδίτσας η μάζωξη και με φίλεψαν ξεχωριστά οι Κωφάιοι - οικογένειες Κούλας -χήρας Βίκτωρα Κωφού, Παρασκευής χήρας Αλέκου Κωφού και Χρύσανθου και Αγαθής Κωφού!!!

Κούλα: "Έτσι γίνηκε το προξενίο το δικό μου, από ένα ζαλίκι ξύλα!!!"

Η Αργιθεάτισσα Βασιλική Χα Βίκτωρα Κωφού - Τσιούμα μολογεί:

- Με φίλεψε η ξαδέρφη, η Βασιλική Κωφού, κόρη του Νικολάου και της Όλγας Τσιούμα από το Λιάσκοβο, νύφη στον Κούκο στο Βίκτωρα Κωφού του Θωμά με τον οποίο απόκτησαν 3 παιδιά (Μαρίνα, Νίκος και Θωμάς). Ο γιος της και ανιψιός μου Θωμάς Κωφός εδώ. Έχουμε στην παρέα και τον Αθανάσιο Κωφό του Ναπολέοντα και της Βασιλικής. Από όλα τα καλά σήμερα εδώ: και τηγανιστός και πλαστός και τσαλαφούπι και λουκανικάκια...

Παραδοσιακά εδέσματα που τα γευτήκαμε και τώρα να καταγράψουμε, να υπάρχουν ως ηχητικά ντοκουμέντα προς τα πίσω, απ την ξαδέρφη την Κούλα, μια Λιασκοβίτισσα-Ανηθιώτισσα ηρωίδα και ταγμένη της Παράδοσης, παλιές ιστορίες.

-Κούλα, τώρα μπορείς να ομολογήσεις από αυτά τα παλιά να τα καταγράψουμε εδώ και κάτι να μείνει.

-Θες να σου πω και πως παντρεύτηκα;

-Να πεις βέβαια και πως έγινε το προξενίο.

-Θα σου πως έγινε.

-Πως παντρεύτηκες. Πότε γεννήθηκες καταρχήν, αν και δεν ρωτάνε τις γυναίκες πότε γεννήθηκαν.

-Οι παλιές δεν έχουν πρόβλημα. Το 1936 γεννηθείσα. Νικόλας Τσιούμας ο πατέρας μου και τη μάνα μου την έλεγαν Όλγα, ήταν απ' τους Καψαλιούς η μάνα μου, από τον Μάραθο.

-Απ' τους Καψαλιούς από το Μάραθο, την Ραχωβίτσα;

-Όχι απ' τη Ραχωβίτσα, είναι οι δύο Μάραθοι. Ο επάνω Μάραθος ναί - να! Υπάγονταν στη Στεφαναδά.

-Πως έγινε το προξενίο;

-Το προξενίο το δικό μ' έγινε ιερά έτσι. Έκλεισα τα πράγματα δώθη στο Κουντουσήλι, δώθη στην Καπετανόβρυση...Και φορτώνω ένα ζαλίκι ξύλα, δέντρα ξύλα κόκκινα στην τριχιά ζαλικά και πάεινα στο χωριό.

-Για το Λιασκοβο;

-Ναι, για το Λιασκοβο. Και μόλις πέρασα από το Ξηρόρεμμα, πέρα απ' το λένε.

-Απ' το Σκλάβο, απ το Ξερόρεμμα;

-Ναι, και πήρα την ανηφόρα, τότε ήταν χωράφια στα Πουρναράκια, ήταν ένα πουρνάρι μεγάλο, κουράστηκα και απίθωσα έτσι ιερά και κάθισα λίγο να ξεκουραστώ. Κι τη ρόκα έγενεθα, εκεί. Εκείνη την ώρα έρχονταν ο αργότερα κουνιάδος μου ο Ηλίας Κωφός και με βρίσκει εμένα εκεί. Πάεινι στου Χουριό, να προξενήσ' ένα κορίτσο τ' Βλάχου για το Βίκτωρα. Μι βρισκ' ιμένα εκεί. Είχε ένα μπλάρι κόκκινο, αυτό το παλιό που είχαν εδώ στον Κούκο. Ήταν ώρα βράδυ. Μόλις μ' είδε "καλησπέρα κορίτσι μ'", μου λέει.

-Καλησπέρα, του είπα.

-Τίνος είσαι κορίτσι μ';

-Τ' Νικόλα Τσιούμα, λέω εγώ. Πήρι του μπλάρι, έφυγε τουν ανήφουρου, γραμμή στου Βλάχου. Πάω λέει για ένα κορίτσι του Βλάχου στο χωριό.

-Το προξέναναν για τον Βίκτωρα...

Έκατσαν εκεί, ο θεός μου όμως ο Μήτσος ο αδερφός του πατέρα μου, ήταν και Πρόεδρος, ήταν απόστρατος χωροφυλάκας, υπηρετούσαν μαζί αυτοί και ήταν αχώριστοι φίλοι.

Έκατσε αυτός εκεί απάνω και γυρνάει το βράδυ, πάει στο θείο μου κάτω. Δεν τ' άρεσε το κορίτσι. Καλή κοπέλα όμως η Σταυρούλα, αδερφή του Μήτρου και του Βαγγέλη Βλάχου, ήμασταν ίσια, όμως ήταν το τυχερό το δικό μου.

Φεύγει το βράδυ πάει στο θείο μου εκεί και του λέει: που είναι η ανηψιά σ; Ο πατέρας μου δεν ήταν εδώ, ήταν κατ' στο Τσιαγκλί, είχαν πάρει κάτ' χωράφια εκεί. Η μάνα μ' ήταν στα βαμπάκια. Λέει:

-Βρήκα το κορίτσι αυτό του Νικόλα στο δρόμο και μου είπε ότι είναι του Νικόλα. Θα κάνουμε προξενίο για τον αδερφό μου και θέλουμε να πάρουμε το κορίτσι. Δεν παντρεύεται το κορίτσι τ' αδερφό μ', ούτι προίκα έχ', ούτι τίποτα.

-Που τον είναι ο Νικόλας, Μήτσος;

-Δεν είναι εδώ ο Νικόλας, είναι κάτω λέει στα Φάρσαλα.

-Άμα θα ρθεί, ιγώ θα συνεννοηθού, θέλω να συναντηθούμε.

-Ήρθε ο πατέρας μου, ήρθε και η μάνα μου και λέει δεν έχω κορίτσι για παντρεία, δεν κάνω παντρείς, τι να παντρέψω, λέει. Αυτό το κορίτσι, αυτό έχω λέει να με φυλάει, αν παντρεύω κι αυτό χάθκα. Να! Ήμην η μεγαλύτερη από τα 8 παιδιά.

Τα δύο τα κορίτσια πέθαναν από τρίο χρονύ εκείνα, τα άλλα τα 6 ήμασταν εμείς, αλλά εγώ ήμουν η πιο μεγάλη από όλους.

Λέει ο πατέρας μου:

- Δεν έχω εγώ κορίτσο' εγώ τς παντρείς,

Του φέρ' απού δώ, του φέρ' απού κεί, το δούλευαν.

- Έβαλαν διαβάλματα μέσα!!! Στέλνουν αυτού ένα γράμμα δεν ήταν τότε τα τηλέφωνα κατ αυτού ήταν κάποιος Σακαρικός ξέρω γω τι ήταν, Χρήστο τον έλεγαν.

Πρώτος ξάδερφος δικός μου.Τουν πιάνει ο Λίας εδώ ο κουνιάδος μου κάνει ένα γράμμα να το πας λέει στου Καπετάν (Καπετανόβρυση), στον Νικόλα λέει.

Του πιάν του γράμμα ου πατέρας μου κι του διαβάζ'. Τι λέει ετούτος εδώ,

λέει.

-Θα πάμι πέρα, λέει, να δούμι το κορίτσι. Τίποτα.

Έρχεται εδώ στο χωριό (εννοεί το Ανηθρό) βάνει το Θωμά Μπαλάνο, το Χρυσόστομο Καναβό, του Ζουμπουρή του Φάν', αυτός ήταν σόγαμπρος. Κι έρχοντι πέρα στ' Καπετάν στον πατέρα μου και ήταν φθινόπωρο. Ήρθαν με τα παλά εκεί, ήταν κρύο. Ήρθαν κατ' εκεί που ήταν ο θεός ο Κώστας στ' Ράϊου, δηλαδή στη Λάκα. Καλούν τουν πατέρα μ' κι πάει ικέι.

-Θα 'ρθουν, λέει, οι Κφάιοι (Κωφάιοι) και λοιπά, είναι καλά, είναι εκείνο - είναι τ' άλλο. Του ταξαν τ' πατέρα μ' λαγούς μ' κουδούνια. Ε καλά, λέει ο πατέρας μου ας ρθούν αφού θέλουν αλλά ιγώ δεν έχω κορίτσο' τς παντρείς, ιγώ δεν έχου ούτε προίκα, λέει ο πατέρας μου, ούτε τίποτα.

-Έρχονται, ο Λίας μαζί με τον άντρα μ. Ου πατέρας μ' είχε ένα σπιτοκάλυβο εκεί, σαν σπίτι ήταν. Ήρθαν το βράδυ εκεί. Η μάνα μ' να σου πω την αλήθεια, η μάνα μου... Ο πατέρας μου δεν ήθελε πθενά για πθενά. Τα κανονίζαν εκεί, ξέρω ιγώ, για 15 μέρες...Εκείνο, το άλλο...

-Για να γένει ο γάμος;

-Για να γένει ο γάμος. Τς 15 μέρες αυτές γίνονταν ένας άλλος γάμος εκεί στου μαχαλά. Πάντρευε ο Αλέξης Μπίχας ένα κορίτσι, εκεί πέρα στο Σπάρτο στο Μήτσο Τσιούμα. Ιγώ ήμην μπρατίμ ιδώ με άλλη μια κοπέλα, είχαμην τα μαντίλια, εδώς έφτιαναμ... Ο πατέρας μου ήταν μάγειρας. Εκεί που μαγέρευε ο πατέρας μου, από απέναντι έρχονταν ο Κωφός.Ήρθε κάτω, μου πε. Μου είχαν βάλει και ένα δαχτυλίδι στο χέρι, παλιό τέτιο...δαχτυλίδι. Δύο λίρες έχ' απάνω τ'. Τέλος πάντων, τόχω εδώς.

-Έλα κάτω, μου είπε, στο σπίτι.

-Δεν έχω δουλειά, του είπα εγώ, να πάω κάτω. Κάτι είχα ακούσει όμως εγώ ότι είναι έτσι και έτσι. Ήρθι ου πατέρας μ' πέρα στουν Τάσιου Μπαλάνου.

-Εγώ γναικα λέει θα πάω πέρα να ρωτήσω τον ξάδερφό μ' τον Τάσιο. Πρώτα ξαδέρφη ο Τάσιος και ο πατέρας μου.

-Ήρθε αυτού, τον κοιτάζει και λέει ο Τάσος- θεός σχωρέστον ο Τάσιος να αγιάσει το χώμα εκεί απόπεςε:

-Νικόλα καλοί είναι οι Κφάιοι, του' πε, καλοί είναι η Κφάιοι. Καλός είναι ο Βίκτωρας, λέει, εργατικός είναι, λέει.Του κουρίτσο του θκό μας, του είπε, δεν κάνει για τσ' Κφάιους. Του κουρίτσο του θκό μας πρέπει να πάει κάπου αλλού. Ε, λέει, εδώς με παραπήραν, λέει ο μακαρίτης ο πατέρας μου.

Εκεί η συγχωρεμένη η Στάθω είπε:

- Όχι Νικόλα, λέει, να μην το δώεις. Την είχι κι ξαδέρφη τ' την Τάσινα, τη Μαρία, την Πιτσίβαινα εδώς πέρα. Δεν τα θυμάμαι και καλά. Τέλος πάντων. Δε άφναν αυτοί μ' τίποτα.

-Του κουρίτσο του θκό μας δεν κάν γι αφνούς. Πρέπ' να πάει αλλού.

Υπήρχε και η διαφορά ηλικίας. Ήταν πολλά. Τέλος πάντων βγήκε εκεί πέρα τα 'πε.

Η μάνα μ' είπε:

-Άει Νικόλα μ, λέει, έχομε και άλλα κουρίτσια, ας φύγει του πρώτου τώρα, προίκα δεν έχομε και μετά βλέπομε.

Και είπε ο πατέρας μου, θεός σχωρεστον τον πατέρα μου, λέει:

-Μιάς αυτό του κουρίτσο' μας φλάει και παιδί νά' ταν. Δεν μπορώ, λέει, να το δώω. Ο, τι κάνουν τα κάνω μαζί με το κορίτσι μ', είπε ο πατέρας μου. Δεύτερο χέρι παντού!

-Τέλος πάντων έβγα μου' πε, σύρε κάτ', έρχιτι ου Λία Κφός.

-Δεν πασιάνω του 'πα.

-Άει σύρε κάτω, μου 'πε.

-Έτρεξε πήγε μέσα, ήταν η μάνα μου.

-Άει συμπεθέρα, λέει, και λέει η μάνα μ':

-Το κορίτσι δεν έρχεται πθενά.

-Πήγα κάτω με το ζόρι. Άκου να δεις, Πήγα κάτω, τους βρήκα μέσα. Τον χαϊρέτση βέβαια. Πως και ήρθες; του 'πα.

-Έμαθα, λέει, πως χαλάς το προξενίο.

-Από αυτά που έμαθα, του είπα, τα μισά για να μιλήσουν για μένα φτάνουν. Έτσιια δα του 'πα, ακριβώς. Βγάνω και το δαχτυλίδι από δω και του το πετάω πέρα!

-Πάρε και το δαχτυλίδι σ', λέω, και εγώ φεύγω λέω.

Πήρα, όπως ήμην ντυμένη και πήγα επάνω. Επάνω από την εκκλησία ήταν το σπίτι κι έφυγα.

-Ο Άγιος Δημήτρης.

-Ναι, έφυγα αφού ήταν ο γάμος κινημένος, έφυγα πήγα πάνω. Πάω μετά στην μάνα μου. Έκατσε εκεί στεναχωρημένος, λέει:

-Άντε να φέρουμε το κορίτσι, λέει.

-Δεν ξέρω εγώ, του είπε η μάνα μ, δεν ξέρω.

Έκατσι - έκατσι μέχρι το βράδυ, σηκώθηκε και έφυγε. Τότε έστειλε τς αλλουός από δω πέρα (εννοεί απ' το Ανηθρό). Τα μεγάλα τα κεφάλια αυτά. Τότε και όταν ήρθαν να με πάρουν νύφ' ιμένα... Πως έγινε μετά, άστα. Έγινε και ξέγινε...

Όταν ήρθαν να με πάρουν από εδώς μέσα οι Κφάιοι, έρχεται η μακαρίτισσα η Ιφιγένεια μέσα.. ψηλή, ήταν στολισμένη.

- Ιειά να μπω μέσα να δω την κοπέλα, ιειά να προχωρήσω μέσα για να δω την μακρινή την κοπέλα, λέει η Ιφιγένεια.

Έτρεξα εγώ από την άλλη μεριά...Είχα στόφα τότε... Είχα τσιουπέ. Θα πιστέψετε...τότε, όταν πήγαιναν στην εκκλησία, ήταν κορίτσια γνήσια εδώς που τα λέμε, ρώταγαν:

- Τον θελς; Άμα δεν τον ήθελες πίσω.

Τι έλεγαν εδώς οι συμπεθέροι που ήρθαν; Ήταν ένα ντουβάρι από κατ' ίσια απάνω, απ' την εκκλησία όσο είναι η βεράντα απάνω. Τι έλεγαν αυτοί;

-Προσέξτε καλά, λέει, αυτό το ντουβάρι μη το αφήσουμε και μείνουμε χωρίς ποδάρια. Τάχα θα γυρίσουν χωρίς νύφη. Κατάλαβες;

Ε, τέλος πάντων ήρθε ο παπάς, μπήκαμην μέσα, μας στεφάνωσαν.

συνεχίζεται στο επόμενο φύλλο

Επιμέλεια-Παρουσίαση
Νίκος Παλάντζας

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ ΜΑΣ

1. ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ Ο.Η.Ε. ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

- Αν ένα παιδί ζει μέσα στην κριτική, μαθαίνει να κατακρίνει.
- Αν ένα παιδί ζει μέσα στην έχθρα, μαθαίνει να καυγαδίζει.
- Αν ένα παιδί ζει μέσα στην ειρωνία, μαθαίνει να είναι ντροπαλό.

- Αν ένα παιδί ζει μέσα στη ντροπή, μαθαίνει να αισθάνεται ένοχο.
- Αν ένα παιδί ζει μέσα στην κατανόηση, μαθαίνει να είναι υπομονετικό.
- Αν ένα παιδί ζει μέσα στην ενθάρρυνση, μαθαίνει να έχει εμπιστοσύνη.
- Αν ένα παιδί ζει μέσα στον έπαινο, μαθαίνει να εκτιμά.
- Αν ένα παιδί ζει μέσα στη δικαιοσύνη, μαθαίνει να είναι δίκαιο.
- Αν ένα παιδί ζει μέσα σε ασφάλεια, μαθαίνει να πιστεύει.
- Αν ένα παιδί ζει μέσα σε επιδοκμασία, μαθαίνει να έχει αυτοεκτίμηση.
- Αν ένα παιδί ζει μέσα σε παραδοχή και φιλία, μαθαίνει να βρίσκει την αγάπη μέσα στον κόσμο.

2. ΠΩΣ ΕΚΤΙΜΟΥΝ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΗ

4 ετών: Ο μπαμπάς μου μπορεί να κάνει τα πάντα!

7 ετών: Ο μπαμπάς ξέρει τόσοσα πολλά!

8 ετών: Ο μπαμπάς μου δεν ξέρει τελικά και τόσα πολλά.

12 ετών: Ο μπαμπάς μου δεν ξέρει τι του γίνεται.

14 ετών: Ο πατέρας μου; Άσε καλύτερα!

21 ετών: Ωχ, πάλι αυτός μπροστά μου!

25 ετών: Κάτι ξέρει για το θέμα ο πατέρας μου αλλά όχι και πολλά πράγματα.

30 ετών: Θα πρέπει να μάθω τι ξέρει ο πατέρας μου για το θέμα.

35 ετών: Πριν αποφασίσουμε, ας ζητήσουμε και τη γνώμη του μπαμπά.

50 ετών: Τι άραγε να πιστεύει ο πατέρας γι' αυτό;

60 ετών: Τελικά ο πατέρας μου είχε τεράστια εμπειρία!

65+ετών: Α ρε πατέρα! Μακάρι να ζούσες και να μιλούσαμε σήμερα για όσα μας απασχολούν.

3. ΔΕΚΑ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ

- 1) Να κρατάτε το λόγο σας.
- 2) Μην ξεσπάτε σε άσκοπες κραυγές.
- 3) Μη διαπληκτίζετε και προπαντός μπροστά στα παιδιά.
- 4) Να είστε δίκαιοι.
- 5) Να παραδέχεστε ευθαρσώς τα σφάλματά σας.
- 6) Να συζητάτε με τα παιδιά σας.
- 7) Να έχετε ήθος και να πιστεύετε στις αξίες.
- 8) Να προσφέρετε το παράδειγμά σας προς μίμηση.
- 9) Μην αυτοδιαψεύδεστε.
- 10) Να προσεύχεστε για τα παιδιά σας.

Ο παροιμιακός λόγος των Αρχαίων

1. "Δαμόκλειος σπάθη"

Ο Δαμοκλής ήταν φίλος, αλλά και κόλακας του τυράννου των Συρακουσών Διονυσίου του Α' (εκεί γύρω στα 400 π.Χ.). Σύχναζε στην αυλή του Διονυσίου και όλο τον κολάκευε για τη δύναμη και τον πλούτο του. Ο τύραννος όμως ήταν έξυπνος και δεν παρασυρόταν απ' αυτά. Δεν μπορούσε όμως με λόγια να πείσει το φίλο του πως όλα αυτά είναι πρόσκαιρα και η τύχη τα αλλάζει εύκολα. Μια μέρα ωστόσο, του έδωσε αυτό το περίφημο μάθημα: άλλαξαν θέση, κάθισμα: έβαλε το Δαμοκλή να καθίσει στο θρόνο του ολόκληρη μέρα: παράγγειλε όμως να κρεμάσουν πάνω από τη θέση του, από μια τρίχα αλογίσια, ένα κοφτερό σπαθί, κατακόρυφα πάνω από το κεφάλι του. Και καταλαβαίνει ο καθένας μας τι εφιαλτικές στιγμές έζησε εκείνος ο Δαμοκλής και πόσο άλλαξε γνώμη, παίρνοντας αυτό το γερό μάθημα.

2. " Επί ξυρού ακμής"

Αυτό το παροιμιακό το συνήθιζαν πολύ οι αρχαίοι και σημαίνει: Στέκεται -ο τάδε- πάνω στην κόψη του ξυραφιού: αλλά κι εμείς το λέμε σήμερα. Ας το δούμε και σε συγγραφείς: π.χ. στην "Ιλιάδα": "Νυν δὲ πάντεσσιν ἐπὶ ξηροῦ ἴστανται ἀκμῆς", εκεί που μιλάει ο Νέστορας στους Αχαιοὺς και λέει ότι ὅλων είναι πολύ δύσκολη η κατάσταση. Και στον Ηρόδοτο, βιβλ. ΣΤ', κεφ.11: "Ἐπὶ ξηροῦ γὰρ ἀκμῆς ἐχεται ἡμῖν τα πρήγματα, ἄνδρες Ἴωνες". Ἐτσι μιλάει στους Ἴωνες ο στρατηγός ἀπὸ τῆ Φώκαια Διονύσιος.

Μεταφορική σημασία.

Το λέμε, ὅταν η κατάσταση είναι πολύ κρίσιμη και λεπτή. Ἡ το λέει κι ἔτσι ο λαός: "Ὅλα κρέμονται ἀπὸ μια κλωστή".

Φιλίστωρ

ΚΙ Ο ΚΛΗΡΟΣ ΕΠΕΣΕ ΣΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟ

Από το "υπό έκδοσιν" βιβλίο του "Ιστορίες του παππού και άλλα αφηγήματα".

Γράφει ο
Μάρκος Παπάς

Είναι γεγονός αναμφισβήτητο πως η αγάπη για τη γενέθλια γη και η νοσταλγία για τον χαμένο παράδεισο των παιδικών μας χρόνων, καθώς και η μεγάλη χρονική απόσταση από τα νεανικά μας χρόνια και από ανθρώπους και τόπους, εξωραίζουν και εξιδανικεύουν πρόσωπα, πράγματα, γεγονότα και καταστάσεις. Ἐτσι παρότι τα χρόνια εκείνα ήταν πιο φτωχά, πιο στερημένα, πιο δύσκολα και με μεγαλύτερη επικινδυνότητα, η μνήμη μας τα προβάλλει φωτεινά και με υπέροχα χρώματα, σαν πιο όμορφα, πιο ανθρώπινα, πιο χαρούμενα, πιο ευτυχισμένα και μας κάνει να πιστεύουμε πως στην εποχή μας "και τα κοκόρια λαλούσαν καλύτερα"! (Δ. Καμπούρογλου).

Γι' αυτό ὅλοι ἔχουμε ἀκούσει ἀπὸ μεγαλύτερους ἢ ἔχουμε διαβάσει σε διάφορα έντυπα για ιστορίες καλής συνεργασίας, αλληλοβοήθειας, αγάπης και ανθρωπιάς που συνέβαιναν μεταξύ των ανθρώπων τα παλιότερα χρόνια και κυρίως στις μικρότερες κοινωνίες των χωριών. Κάποιοι ἀπὸ εμᾶς τους παλιότερους υπήρξαμε και αὐτόπτες ἢ αὐτήκοι μάρτυρες τέτοιων περιστατικών στα μικρά μας χρόνια. Ὁμως και τότε δεν ήταν ὅλα ρόδινα. Και τότε υπήρχαν κάποιες "τσουκνίδες" ἀνάμεσα στα πολλά "χαμομήλια", ὅπως μας λέει χαρακτηριστικά και ο σπουδαῖος Γ. Αθάνας στο υπέροχο ποίημά του "Οἱ χωριανοί".

Και ἀφοῦ ἔτσι ἔχουν τα πράγματα, κι ἀφοῦ και τότε υπήρχαν εριστικοί, κακοί και "ἀνάποδοι" ἄνθρωποι, εμείς οι παλιότεροι, υπήρξαμε αὐτόπτες και αὐτήκοι μάρτυρες και σε ἀρνητικά γεγονότα που συνέβαιναν μεταξύ των χωριανών. Κι αὐτά συνέβαιναν σχετικά συχνά και ἔχουν να κάνουν με κτηματικές διαφορές, με ἀδερφομοιρασιές, με διαφορές στη βόσκηση των κοπαδιών, με ζωκλοπές, με ἔντονους καυγάδες γυναικών για τη σειρά στο πότισμα των κήπων και των χωραφιών και με τόσα ἄλλα.

Κοντολογίς, μπορούμε να πούμε πως λίγο-πολύ πάντα υπήρχαν οι διαπληκτισμοί, οι φιλονικίες (-Μαλώνουμε συννυφάδα; -Στα νύχια στέκομαι, μας λέει η παροιμία), οι παρεξηγήσεις και οι τσακωμοί μεταξύ των ανθρώπων και που κάποιες φορές, σπάνια ευτυχώς, ξέφευγαν ἀπὸ τα συνηθισμένα, ἐκτραχύνονταν πολύ, ἔφταναν στα ἀνεξέλεγκτα και κατέληγαν και σε φόνους. Και να σκεφτεί κανείς πως η μικρή κοινωνία και ο στενός κύκλος του χωριού υποτίθεται πως περιορίζει κάπως τη δράση των εὐεξαίτων και των πολύ "ζωηρών".

Τα λέω ὅλα αὐτά, γιατί ἔχω ὑπόψη μου, ἐκτός ἀπὸ τα δικά μου βιώματα, και κάποια βουλεύματα¹ που ἀφορούν το χωριό μας και κάποιους χωριανούς (φιλική προσφορά του καλού φίλου και χαλκέντερου ερευνητή Δημήτρη Στάθη, που ἔχει ἀναλώσει πάρα πολύ χρόνο στην ἔρευνα), που κι αὐτά δείχνουν πως και κείνα τα χρόνια ο κόσμος του χωριού δεν ήταν "αγγελικά πλασμένος", δεν υπήρχαν μόνο καλοκάγαθοι και καλοπροαίρετοι ἄνθρωποι, ἀλλά ήταν ἕνας μικρόκοσμος που ἐμπεριείχε τα "αγκάθια" του και τα "τριβόλια" του.

Στα βουλεύματα που προανέφερα ἀναφέρονται πολλές και διάφορες κατηγορίες, ἄλλες λιγότερο κι ἄλλες περισσότερο σοβαρές. Ἐτσι ἔχουμε κατηγορίες για πλαστογραφία, για ζωκλοπή, για αὐτοδικία, για ἐμπρησμό, για ἀσέλγεια, για υπεξαίρεση ἀπὸ ταμείο ἐκκλησίας, για ἀποπλάνηση ἀηλίκου, για ὀπλοφορία και ὀπλοχρησία, για φόνους (1916,1923,1929) και ἄλλες.

Αφορμή για ὅλα τα παραπάνω στάθηκε ἕνα φοβερό γεγονός, ἕνα ἀγριο φονικό που ἔγινε στο χωριό το 1916 και που ἔχει ὄχι ἕνα ἀλλά δύο θύματα. Ἐναν ἠλικιωμένο, τον Τάκα, κι ἕνα παλικαράκι, τον Χρίστο, που πήγε ἀδίκως στη φυλακή και πέθανε ἐκεῖ. Το σχετικό βούλευμα του 1916 ἀναφέρει: Στη θέση Τσιουνάκα Λακρεσίου ο... 17 ετών και ο... 19 ετών σκότωσαν τον... χτυπώντας τον με τη ράβδο (γκλίτσα;) στο κεφάλι (αρ. 247,1916).

Σύμφωνα με τις προφορικές πληροφορίες ἀπὸ τον παππού μου, ο οποίος ἦταν ἀπόλυτα σίγουρος γι' αὐτά που μου ἔλεγε, τις οποίες, παρ' ὅλα αὐτά, τις διασταύρωσα και ἀπὸ ἕνα ἐν ζωῆ ἄτομο μεγάλης ἠλικίας (89 ετών σήμερα), ἀπόγονο της μεγάλης οἰκογένειας του Χρίστου, τα στοιχεία αὐτά είναι χαλκεύματα. Τροποποιήθηκαν ἔτσι για να προφυλαχθεῖ και να ἀποφύγει την τιμωρία ο πραγματικός δράστης, ἐπειδὴ ἦταν πατέρας μικρῶν

παιδιών.

Οι προφορικές πληροφορίες λοιπὸν λένε, κι αὐτή είναι η πραγματικότητα, πως ο Βασίλης, 45 ετών, σκότωσε τον Τάκα (Δημήτρη) 61 ετών. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἔχουν τις στάνες τους κοντά-κοντά και συχνά διαπληκτίζονταν για μικροδιαφορές σχετικά με τη βόσκηση των κοπαδιών τους. Αὐτὴ η διαμάχη κρατοῦσε χρόνια και ἦταν φανερό πως κάθε φορά η κατάσταση πήγαινε ἀπὸ το κακό στο χειρότερο και κάποια στιγμή, σε κάποια ἐκρηξη ὀργῆς, θα συνέβαινε κάτι κακό.

Η γυναίκα του Βασίλη, του θύτη, ἦταν ἀπὸ μεγάλη οἰκογένεια κι ὅταν συνέβη το κακό μαζεύτηκαν ὅλοι και κἀνανε συμβούλιο για να ἀποφασίσουν τι θα κάνουν, πως θα διαχειριστοῦν την κατάσταση, πως θα στηρίξουν τον γαμπρό, γιατί ἔχει μικρά παιδιά. Ἐπείσαν πολλές προτάσεις στο τραπέζι και πολλές γνώμες και ἀπόψεις ἐκφράστηκαν. Η τελική ἀπόφαση που πάρθηκε και που σχεδὸν ἐπικροτήθηκε ἀπὸ ὅλους, ἦταν να ἀναλάβει κάποιος ἄλλος την εὐθύνη του φόνου, με ὅτι αὐτὸ συνεπάγεται, γιατί ο θύτης, ο γαμπρός, ἔπρεπε να μείνει ἐκεῖ, γιατί ἔχει μικρά παιδιά.

Ποιος ὁμως θα ἦταν ο ἄλλος που θα ἀναλάμβανε την εὐθύνη του φόνου; Ποιος ἦταν διατεθειμένος να πάει φυλακή για χάρη του γαμπρού; Η ἐπιλογή δύσκολη. Το δῆλημα μεγάλο. Το θέμα συζητήθηκε διεξοδικά και για πολλές ὥρες. Οἱ προτάσεις μετρημένες, η ἀπόφαση πολύ δύσκολη. Αφοῦ το σκέφτηκαν πολύ και ζύγισαν ὅλες τις παραμέτρους, ἀποφάσισαν, με πόνο ψυχῆς είναι ἀλήθεια, να ἀναλάβει την εὐθύνη ο πιο μικρός ἀπὸ τα παιδιά τοῦ ἀδερφοῦ της γυναίκας του Βασίλη, ο Χρίστος, που ἦταν τότε 18 χρονῶν και δεν ἔχει ἄκόμα ἄλλες υποχρεώσεις. Ὅλοι συμφώνησαν με αὐτή την ἀπόφαση. Ὅλοι ἐκτός ἀπὸ τη μάνα. Η μάνα διαφώνησε, διαχώρισε τη θέση της κι ἀποχώρησε λέγοντας:

-Τι λέτι, μωρέ; Τι λέτι; Ἐξέριτι τι λέτι; Του πιδὶ εἶνι μικρό κι ἄπραγο, πού να πάει; Ἰκεῖ θα του φάνι λάχανου τ' ἀλάνια τ'ς φυλακῆς. Οἱ φυλακές εἶνι γιουμάτις φουριάδεις, κλέφτις κι λουπουδίτις. Ἰκεῖ εἶνι μαζιμένη η σάρα, η μάρα κι του κακό συναπάντ'μα, Δε γλιτώνει του πιδὶ ἄμα πάει ἰκεῖ, θα του καθαρῶσι. Ἐπαιλουτό θα μας του φέρνι να του θυμάστι. Ἰγώ λέου να του ματασκιφετέτι. Δεν πρέπει να πάει του πιδὶ ἰκεῖ. Ἄμα του στεῖλιτι ἰκεῖ του καταδικάζτι. Εἶνι κρίμα. Θα του πάρτι του λιμό σας.

Αὐτά εἶπε η δόλια η μάνα και ἔχει πολύ δίκιο, γιατί μιλάμε για μια ἐποχὴ κατὰ την ὁποία οἱ συνθήκες διαβίωσης στις φυλακές ἦταν κάτι παραπάνω ἀπὸ ἄθλιες και η ἐπιβίωση δύσκολη, καθότι ἐκτός ἀπὸ το κακό ἀνθρώπινο περιβάλλον, ἔχουμε και συνωστισμό 6-8 ἀτόμων σ' ἕνα κελί, ὑπνο στα ὄρθια, ἀφοῦ δεν υπήρχαν οὔτε στρώματα οὔτε χώρος, ἀνεπαρκῆ και εὐτελή τροφή, ἀλυσίδες στα πόδια, υγιείς και ἀσθενεῖς μαζί και πολλές ἄλλες ἀντιξοότητες. Με λίγα λόγια η ζωὴ ἐκεῖ μέσα ἦταν βασιανιστική, δυσβάστακτη, ἀνυπόφορη. Γι' αὐτὸ και ἦταν ἀρκετοὶ ἐκεῖνοι που ἄφηναν ἐκεῖ την τελευταία τους πνοή.

Τελικά παρὰ τις φωνές και τις διαμαρτυρίες της μάνας, ὅλοι οἱ ὑπόλοιποι ἐπέμειναν στην ἀποψὴ τους. Κι ο κλήρος ἔπεσε στον μικρό Χρίστο να ἀπαλλάξει τον πραγματικό ἕνοχο και να "πληρώσει το μάρμαρο". Ἐτσι στο δικαστήριο παρουσιάστηκε ἐκεῖνος ως θύτης. Ἐγινε η δίκη και δικάστηκε με κάποια χρόνια φυλακή. Μια ποινή που ἐμέλλε να είναι καθοριστική για την ὑπαρξὴ του, για τη ζωὴ του, μιας και ο μικρός Χρίστος πέθανε στη φυλακή, ἄγνωστο γιατί και πῶς. Και δυστυχῶς η τραγικὴ μάνα δικαίωθηκε ἀπόλυτα.

Σημ. 1. Βούλευμα: Απόφαση Δικαστικοῦ Συμβουλίου.

Το χρονογράφημά μας

"Το χάσμα των γενεών"

Ένα από τα γνωρίσματα που διαφοροποιούν τον άνθρωπο από τα άλλα όντα, είναι η έμφυτη τάση του να μαθαίνει. "Πάντες άνθρωποι του ειδέναι ορέγονται φύσει" (Αριστοτέλης). Όλοι δηλαδή οι άνθρωποι είμαστε έτσι καμωμένοι από τη φύση, ώστε να επιδιώκουμε τη γνώση. Αυτό ο απλός λαός το διατυπώνει με μια λέξη: περιέργεια. Θα λέγαμε ότι η εξέλιξη του πολιτισμού οφείλεται αποκλειστικά στη φυσική περιέργεια του ανθρώπου. Περιέργος ο άνθρωπος, παρατηρεί τα φυσικά φαινόμενα, τα υλικά και τα άυλα πράγματα και επιχειρεί να τα ερευνησει σε όσο βάθος του επιτρέπουν οι γνώσεις και οι δυνατότητές του. Έτσι αποκαλύπτει τα μυστικά της φύσης, τα θέτει στην υπηρεσία του, και δημιουργεί εξέλιξη και πολιτισμό.

Ένα ακόμη ιδιαίτερο γνώρισμα του ανθρώπου είναι η έξη, δηλαδή η συνήθεια, κι αυτή αποκτάται με το πέρασμα του χρόνου. Όσο μεγαλύτερος είναι σε ηλικία ο άνθρωπος, τόσο πιο δύσκολα αλλάζει νοοτροπία, ιδέες, εργαλεία και ακόμη πιο δύσκολα προσαρμόζεται σε νεωτερισμούς, και συνολικά σε νέο τρόπο ζωής. Έτσι δημιουργείται το "χάσμα των γενεών".

Τις παλαιότερες εποχές η οικογένεια ήταν πατριαρχική· συμβίωναν δηλαδή παππούδες γονείς και παιδιά. Η συμβίωση κάτω από την ίδια στέγη ελαχιστοποιούσε το χάσμα μεταξύ των τριών αυτών γενεών. Σήμερα η οικογένεια είναι "πυρηνική", συμβιώνει δηλαδή ένας πυρήνας, γονείς και παιδιά, χωρίς τους παππούδες, και ο τρόπος ζωής αναγκάζει τα παιδιά να βρίσκονται τις περισσότερες ώρες της ημέρας έξω από το σπίτι (σχολείο, φροντιστήρια, ψυχαγωγία κ. ά.). Όσο τα παιδιά απομακρύνονται από τους γονείς, τόσο περισσότερο μεγαλώνει και το "χάσμα των γενεών".

Ας παραστήσουμε την εξέλιξη με ένα όχημα, ένα αμάξι, στο οποίο είναι ζευγμένοι νέοι και ηλικιωμένοι. Με ευνοϊκές προϋποθέσεις μπροστά πηγαίνουν οι νέοι που σέρνουν το όχημα και πίσω ακολουθούν οι ηλικιωμένοι. Με την ορμή της νιότης, οι νέοι αναπτύσσουν όλο και πιο μεγάλη ταχύτητα, αλλά οι ηλικιωμένοι αντιστέκονται, κοινώς κρατούν κόντρα, και έτσι η ταχύτητα διατηρείται σε φυσιολο-

γικά επίπεδα. Αν έτσι συνεχίσουν το ταξίδι, όλα πηγαίνουν καλά· αν όμως οι νέοι αφεθούν να συνεχίσουν τον ξέφρενο καλπασμό τους, τότε σίγουρα το όχημα θα συντριβεί σε κάποια χαντάκι. Αν πάλι οι ηλικιωμένοι αποδειχθούν ισχυρότεροι, τότε το όχημα θα ακινητοποιηθεί. Για να συνεχίσει επομένως το όχημα της εξέλιξης να κινείται ισορροπημένα, οι δυο ομάδες πρέπει να συνεργάζονται· και οι μεν νέοι να μην επιταχύνουν επικίνδυνα, οι δὲν ηλικιωμένοι να μειώνουν την αντίστασή τους.

Ωραία είναι να λέγονται όλα αυτά, αλλά η ισορροπημένη πορεία των δύο ομάδων δεν είναι από τα ευκολότερα πράγματα. Οι νέοι παρασυρόμενοι από τη νεανική ορμή, θεωρούν τις κατεστημένες πολιτισμικές δομές της κοινωνίας ξεπερασμένες και τις απορρίπτουν ασυζητητί. Από την άλλη οι ηλικιωμένοι αναγνωρίζουν μεν ότι ο κόσμος εξελίσσεται, αλλά δεν δέχονται την άκριτη εκθεμελίωση του παρελθόντος.

Η πρωτοβουλία για έναν ισορροπημένο συμβιβασμό ανήκει κυρίως στους ηλικιωμένους, διότι εκείνοι έχουν και την πείρα της ζωής και την υπομονή και τον τρόπο να παρουσιάζουν τα επιχειρήματά τους. Ο άρχοντας - πατέρας παλαιότερων εποχών, του "αποφασίζω και διατάσσω" δεν υπάρχει πια. Ούτε οι συμβουλές "Εγώ στην ηλικία σου κλπ. ..." φέρνουν κάποιο αποτέλεσμα. Με υπομονή και επιμονή, ας πλησιάσουμε τους νέους, ας ακούσουμε με κατανόηση τα προβλήματά τους, ας προσφέρουμε τις συμβουλές μας με σεβασμό στις απόψεις τους, και ίσως κάτι να καταφέρουμε.

Αντίπαλοί μας δεν είναι τα παιδιά· αντίπαλοί μας είναι η καταναλωτική κοινωνία που εθίζει τους νέους στην άκριτη κατανάλωση προϊόντων και μιας "ανθυγιεινής" κουλτούρας· είναι η παραπληροφόρηση των μέσων ενημέρωσης, τα λεγόμενα MINTIA, που προσφέρουν μόνο ό,τι ο πολιτισμένος κόσμος πετάει στο σκουπίδο-τενεκέ, και αυτοί, ομολογουμένως, είναι αντίπαλοι ελκυστικοί, που δύσκολα εξουδετερώνονται.

Διογένης ο νέος

Πού βρίσκεται η Τάμπα από το κεφαλόβρυσο του Τσιόκη;

Τα "Ζωγλοπτικά Χρονικά" δημοσίευσαν για την εξαφάνιση της ιστορικής Τάμπας από το κεφαλόβρυσο του Τσιόκη, το καλοκαίρι του 2020. Τότε τουλάχιστο έγινε αντιληπτή η κλοπή από μέλος της Συντακτικής Επιτροπής της εφημερίδας. Περιμέναμε κάποια αντίδραση από τις Αρχές του χωριού ή, τουλάχιστο από κάποιον χωριανό. Το οδυνηρό συμπέρασμα είναι ότι κανείς δεν συγκινήθηκε. Σαν να πρόκειται για κάτι ξένο, που δεν μας αφορά, και όχι για ένα ιστορικό κειμήλιο του χωριού μας. Κρίμα!

"ΖΩΓΛΟΠΙΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ"

φύλλο 115 (Ιούλιος-Αύγουστος-Σεπτέμβριος 2020)

Τι απέγινε η "Τάμπα;"

Η τάμπα στο κεφαλόβρυσο του Τσιόκη

Στο κεφαλόβρυσο της βρύσης Τσιόκη, στο Παλιοζωγλόπι, άγνωστο επί πόσους αιώνες, βρισκόταν η περίφημη Τάμπα, εγχάρακτη σε πλακερή πέτρα, διαχρονικό κειμήλιο των παλιών εποχών του χωριού μας, ίσως το μόνο που διασώθηκε ως τις μέρες μας. Η Τάμπα ήταν ένα είδος σκάκι της παλιάς εποχής. Τις Κυριακές, μετά τη Λειτουργία, στη βρύση γινόταν η σύναξη των ανδρών και συζητούσαν όλα τα ζητήματα που αφορούσαν το χωριό. Δεν παράλειπαν όμως να παίζουν και την Τάμπα, πρώτα οι γέροντες και ύστερα οι υπόλοιποι, κατά ηλικία. Η "Τάμπα" παιζόταν με χαλίκια· ο ένας παίχτης χρησιμοποιούσε κόκκινα, από σπασμένα κεραμικά, και ο άλλος χαλίκια στο χρώμα της πέτρας. Αυτή, συνοπτικά, είναι η ιστορία της Τάμπας.

Τελευταία φορά που επισκεφτήκαμε τη βρύση, μάταια αναζητήσαμε στο κεφαλόβρυσο την Τάμπα. Σίγουρα, κάποιος ή κάποιιοι την ξεκόλλησαν από το τείχιο και την πήραν, χωρίς να αναλογιστούν ότι η θέση αυτού του κειμήλιου είναι εκεί που την τοποθέτησαν οι μακρινοί πρόγονοι, και, αφαιρώντας το, σβήνουμε και μια σελίδα της ιστορίας του χωριού μας.

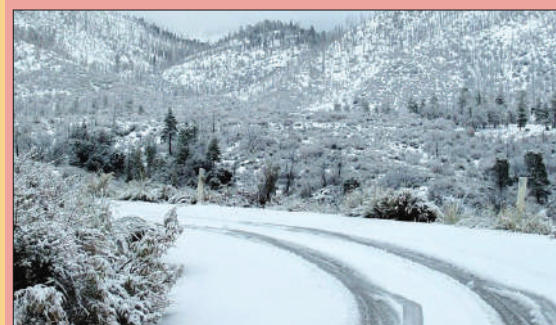
Σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες από συγχωριανούς, η "Τάμπα" αφαιρέθηκε το διάστημα μεταξύ Μαΐου-Ιουνίου 2020, ενώ το ίδιο χρονικό διάστημα αφαιρέθηκε και η κούπα από τη βρύση Τσιόκη, η οποία αντικαταστάθηκε με άλλη από συγχωριανούς. Ασφαλώς, εκείνοι που διέπραξαν το ανοσιούργημα δεν μπορούμε να φανταστούμε ότι είναι συγχωριανοί μας.

Ελπίζουμε, ο υπαίτιος ή οι υπαίτιοι, για όποιο σκοπό και αν διέπραξαν την αφαίρεση του κειμήλιου, να αναλογιστούν τις ευθύνες τους και να ξανατοποθετήσουν αθόρυβα την Τάμπα στην προηγούμενη θέση της.

Παροιμίες του Δεκέμβρη

- Του Σαραντάμερου η μέρα "καλημέρα" - "καλησπέρα".
- Αγία Βαρβάρα γέννησε [το χιόνι] και ο Σάββας το εδέχθη, και ο Αϊ- Νικόλας έτρεξε να πάει να το βαφτίσει

- Αγία Βαρβάρα μίλησε κι ο Σάββας αποκρίθη: μαζέψτε ξύλα κι άχυρα και σύρτε και στο μύλο, γιατί ο Άη Νικόλας έρχεται στα χιόνια φορτωμένος.

- Απ' τα Νικολοβάρβαρα αρχίζει ο χειμώνας.
- Βαρβάρα βαρβαρώνει (το κρύο), Αϊ- Σάββας σαβανώνει (ασπρίζει), Αϊ- Νικόλας παραχώνει.
- Γύρω γύρω του Χριστού, η κορφή του χειμωμιού.
- Να 'ναι Χριστούγεννα στεγνά, τα Φώτα χιονισμένα, και τα Λαμπρά βρεχούμενα, αμπάρια γιομισμένα.
- Το τραγούδι με τον τρύγο, το Δεκέμβρη παραμύθι.
- Χιόνι του Δεκεμβριού, χρυσάφι του καλοκαιριού!!!

"Φωνή βοώντων εν τη ερήμω"

ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟ ΣΗΜΕΙΟ οδού Καρδίτσα - Καστανιά - Καροπλέσι - διακλάδωση οδού προς Ίταμο.

"Φωνή βοώντων εν τη ερήμω" οι εκκλήσεις των οικιστών Ίταμου προς τους αρμοδίους για την επισκευή της δυτικής και μοναδικής πρόσβασης προς τον οικισμό.

